

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jindřich Korutanský - proměny pohledu historiků na jeho vládu
Henry of Carinthia - Transformation of historians' s perception of his rule

Jana Horáková

Vedoucí práce: prof. PhDr. Kateřina Charvátová, CSc

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B D-ZSV

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Jindřich Korutanský – proměny pohledu historiků na jeho vládu potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 11.7.2022

Mé vřelé poděkování náleží prof. PhDr. Kateřině Charvátové, CSc. za cenné rady a připomínky, a především za trpělivost a čas strávený konzultacemi mé práce.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá pohledem na postavu Jindřicha Korutanského, jehož obraz byl v rámci děl českých historiků tradičně nelichotivý. Tento pohled na Jindřicha vychází z významného pramenu, Zbraslavské kroniky, která mimo jiné pojednává právě také o období, kdy Jindřich Korutanský působí v Českém království, tedy o letech 1306-1310. Po dlouhou dobu se totiž mělo za to, že je možné ji brát za soubor pravdivých svědectví. Autor Zbraslavské kroniky, velmi vlivný cisterciák Petr Žitavský, totiž figuroval jako přímý svědek popisovaných událostí, a i díky některým téměř deníkovým záznamům v určitých částech kroniky nikdo nepochyboval o relevanci jeho zápisů. Čeští historikové v dalších kronikách pak přebírají perspektivu autora Zbraslavské kroniky, jelikož ji považují za důvěryhodný pramen. Do povědomí většiny se tak Jindřich Korutanský vryl na základě popisu Petra Žitavského, jako slabý panovník bez vize a potřebných schopností úspěšného vládce. V počátcích 21. století Jakub Razim přichází s novým pohledem na Zbraslavskou kroniku a tímto ovlivňuje následné práce dalších historiků. Cílem této práce je nejen analýza pasáží věnovaných postavě Jindřicha ve Zbraslavské kronice, zároveň také komparace pohledu Žitavského a jednotlivých historiků před příchodem Razimovy nové perspektivy na Zbraslavskou kroniku a poté. Nové pohledy na Jindřicha Korutanského jsou obohaceny také o zahraniční prameny.

KLÍČOVÁ SLOVA

Jindřich Korutanský, české země, středověk, historiografie

ABSTRACT

This bachelor's thesis deals with view on the figure of Henry of Carinthia, whose image was usually unflattering in the works of Czech historians. This view of Henry is based on an important source, the Zbraslav Chronicle, which, among other things, also describes the period when Henry of Carinthia governed in the Kingdom of Bohemia (1306-1310). For a long time, Zbraslav Chronicle was considered as a set of true testimonies. The author of the Zbraslav Chronicle, very influential Cistercian Petr Žitavský, acted as a direct witness to the events described, and also due to some almost diary-like entries in certain parts of the chronicle, no one doubted the relevance of his entries. In other chronicles, Czech historians adopt the perspective of the author of the Zbraslav Chronicle, as they consider it a reliable source. Thus, Henry of Carinthia entered the consciousness of the majority based on the description of Petr Žitavský, as a weak monarch without vision and the necessary skills of a successful ruler. At the beginning of the 21st century, Jakub Razim came up with a new perspective on the Zbraslav Chronicle and thereby influenced the subsequent work of other historians. The aim of this thesis is not only the analysis of the passages devoted to the figure of Henry in the Zbraslav Chronicle, but also the comparison of the point of view of Žitavský and individual historians before and after the arrival of Razim's new perspective. New perspectives on Henry of Carinthia are also enriched by foreign sources.

KEYWORDS

Henry of Carinthia, Bohemian lands, Middle Ages, historiography

Obsah

Úvod	9
1. Pramen Zbraslavská kronika	11
2. Literatura k době vlády Jindřicha Korutanského.....	16
3. Jindřich Korutanský ve světle zbraslavské kroniky	20
4. Pohled historiků na postavu Jindřicha Korutanského do roku 2005	28
4.1 Počátky Jindřicha Korutanského	28
4.2 Smrt Rudolfa I. Habsburského a její důsledky.....	29
4.3 Zázemí Jindřicha Korutanského plné bratrových dluhů.....	31
4.4 Podporovatelé Jindřicha Korutanského	31
4.5 Obtížná finanční situace v Čechách.....	32
4.6 Potíže mezi občany	32
4.7 Volba římského krále	33
4.8. Eliška Přemyslovna	33
4.9 Janovo dobývání Čech dle Vaníčka a Bobkové	34
4.10 Další volba římského krále a sňatková politika.....	35
4.11 Otázka korutanského dědictví	36
4.12 Závěť a smrt Jindřicha Korutanského	37
5. Nový pohled na Zbraslavsko kroniku podle Jakuba Razima	39
5.1 Kritéria hodnocení Zbraslavské kroniky	39
5.2 Petr Žitavský.....	41
5.3 Jindřich Korutanský jako tyran	41
6. Postava Jindřicha Korutanského podle Jakuba Razima	44
7. Pohled na Jindřicha Korutanského s ohledem na práci Jakuba Razima.....	48
7.1 Sňatek Jindřicha Korutanského a Anny Přemyslovny	48

7.2 Události po vraždě Václava III.	50
7.3 Vztah Jindřicha Korutanského a Anny Přemyslovny	51
7.4 Volba českého krále	53
7.5 Období vlády Jindřicha Korutanského	55
7.6 Události po smrti Rudolfa Habsburského.....	565
7.7 Období druhé vlády Jindřicha Korutanského	565
7.8 Jindřich Korutanský jako anti-ideální vládce	652
8. Závěr.....	655
Seznam použitých informačních zdrojů	68

Úvod

Postava Jindřicha Korutanského je často spojována s obrazem nevýrazného, bojácného panovníka, jenž nedokázal zajistit v Českém království stabilitu ve chvíli, kdy je uvrženo v roce 1306 do nezvyklé situace. Jelikož 4. srpna 1306, kdy umírá poslední mužský příslušník rodu Přemyslovců, nikdo přesně netušil, podle jakých zásad má být vybrán nový vládce, ocitá se Jindřich ve vleku – střídavě jemu příznivě či nepříznivě nakloněných – vlivů českého panstva.

Značných odsudků se Jindřichovi dostává jak od autora Zbraslavské kroniky Petra Žitavského, tak pozdějších kronikářů, kteří ze Zbraslavské kroniky vycházeli. V českém prostředí historiků bylo tradicí přejímat tyto odsudky i nadále, zásadním nedostatkem však byl často opomíjený obraz zahraničních pramenů, které jsou mnohdy v přímém rozporu s prezentací Jindřicha Korutanského jako neschopného vládce bez vlivu a pevných zásad. Naopak v zahraničních pramenech je o něm psáno místy až heroickým způsobem.

Typický odsudek vlády a postavy Jindřicha jako takové ze stran kapacit jako je Palacký, Šusta a mnozí další ukončuje Jakub Razim, který jako první přichází s obratem do té doby již tradičního obrazu Jindřicha Korutanského. Vytváří nový způsob nazírání na Zbraslavskou kroniku, který je později odráží v pracích dalších historiků 21. století. Jakub Razim se mimo jiné ve své rigorózní práci zabývá rozdílným popisem Jindřicha v českých, tendenčně zaujatých pramenech a těch zahraničních, ve kterých jsou vyličeena jeho mnohá hrdinná jednání. Toto opěvování hrdinských činů dokonce proniká do německé dvorské poezie, kde je Jindřich vyobrazen jako ideál rytíře se všemi náležitými cnotmi.¹

Cílem této bakalářské práce je provést analýzu Zbraslavské kroniky jako pramene a pasáže věnované postavě Jindřicha Korutanského následně porovnávat s literaturou jemu věnovanou. Především jde o stručnou reflexi rozdílného vnímání Jindřicha v literatuře historiků před a po roce 2005, kdy přichází Jakub Razim s novým pohledem nejenom na Jindřicha, ale na Zbraslavskou kroniku jako takovou. Zároveň je záměrem komparace

---

¹ RAZIM, Jakub. *Jindřich Korutanský jako český král ve světle dobových svědectví*. 2007, s. 116-119.

perspektiv jednotlivých historiků v rámci prvního i druhého období hodnocení vlády Jindřicha, tedy před příchodem prací Jakuba Razima i poté.

1 Pramen Zbraslavská kronika

Nikdo nepochybuje o tom, jak velkým přínosem pro studium nejen českých, ale obecně vzato dějin střední Evropy, je právě Zbraslavská kronika. Ve středověku bývaly kroniky jedním z nejobsáhlejších pramenů. Díky souvislému, většinou systematickému vyprávění o událostech minulých, je většinou možné se kromě myšlení dané doby dozvědět osobní názor a pocity autora společenského prostředí, v němž působí.² Specifikem Zbraslavské kroniky je tedy fakt, že se nezaměřuje pouze na klášterní dějiny, přestože je dílem dvou zbraslavských opatů.

Jedním z motivů, proč byla napsána je vyzdvižení krále Václava II., který byl zakladatelem Zbraslavského kláštera. Nejprve bylo záměrem vytvořit životopis tohoto úspěšného českého vládce. Pravděpodobně z toho důvodu kronika nezačíná popisem stvoření světa, který je u ostatních kronik obvyklý. Historické dílo je složeno ze tří částí rozdílného rozsahu. Vznikaly postupně v letech 1305-1338.

Autorem první části kroniky je Ota Durynský, zbraslavský opat. Tuto první část lze považovat místy za vyprávění s legendistickými prvky. Jde o nejrozsáhlejší část celé kroniky, obsahující 130 kapitol. Nejprve kronika popisuje skutky Václava II. jako příkladného křesťanského panovníka. Ota Durynský ale nedospěl k úplnému popisu života Václava II. a jeho část je zakončena událostmi roku 1295 s tím, že deset let života krále není zaznamenáno.³

Od roku 1314 za účelem pokračování popisu života krále Václava II. pokračuje v tvorbě kroniky další zbraslavský opat Petr Žitavský, který nijak nezahálel a původní předlohu po svém předchůdci přepracoval a místy doplnil o širší souvislosti.⁴ Je autorem asi osmdesáti procent kroniky⁵ a zcela mění její charakter. Právě zde jsou některé části věnovány popisu

---

² BLÁHOVÁ, Marie. *Petr Žitavský o sobě: (Zbraslavská kronika jako ego-dokument)*, Za zdmi kláštera: Cisterciáci v českých zemích, 2010, s. 68.

³ KOMÁRKOVÁ, Naďa. Pohled na čtyři důležité kroniky naší historie, 2008, s. 28-29.

⁴ RAZIM, Jakub. Jindřich Korutanský – rex tyrannus. Realita a fikce na stránkách Zbraslavské kroniky, 2007, s. 165.

⁵ DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana. K pojetí dobré vlády v kronice Zbraslavské. 2010, s. 95.

působení Jindřich Korutanského. K první části Žitavský připojuje dalších 79 kapitol, v nichž se zmiňuje o následovnicích Václava II. – o Václavovi III., Jindřichu Korutanském, Rudolfu Habsburském a Janu Lucemburském. Tato část je napsána až zpětně a chronologie není vždy dodržována. Informace Žitavský řadí podle to, jaký jim přisuzuje význam. Poslední pasáže této části vyjadřují naději, že tolik vytoužený klid a mír, kterého se nepodařilo dostat za vlády Jindřicha Korutanského, pro České království přinese – zpočátku glorifikovaná – dynastie Lucemburků.

Ve druhé knize, jež se zabývá událostmi od roku 1317, pokračuje Žitavský až do chvíle, kdy se budoucí panovník Karel IV. vrací zpět do země. Druhou část je možné charakterizovat jako letopisecké záznamy, které nejsou rozčleněny na konkrétní kapitoly. Třetí část je věnována době do roku 1337, který byl sepsán v období jara 1338.⁶ Tímto je získán obraz dějin celého českého království té doby.⁷

Zbraslavská kronika, sloužící po mnoho staletí jako zdroj výkladu dějin mimo jiné pro období mezi lety 1306-1310, byla dlouhou dobu pokládána za spolehlivý pramen. I přes všeobecně známý obdiv Petra Žitavského vůči Elišce Přemyslovně donedávna nikdo nepochyboval o pravdivosti líčení událostí zmiňovaných let.⁸ Zbraslavská kronika však popisuje některé události, zejména záležitosti týkající se Jindřicha Korutanského značně subjektivně. Důvod tendenčního duchu kroniky lze hledat v tom, že se sám druhý autor Zbraslavské kroniky Petr Žitavský podílel na svržení Jindřicha a vždy neskrývaným způsobem stranil Elišce Přemyslovně.⁹

Kronika obsahuje dva základní motivy. První se zabývá životem Václava II., druhý píše o nástupu Lucemburků na český trůn, popis hrůzovlády Jindřicha Korutanského a následného spiknutí proti jeho osobě. Existují domněnky, podle kterých mělo být na závěr kroniky umístěno líčení, jež adoruje Lucemburskou dynastii. S ohledem na tehdejší situaci v českých

---

⁶ KOMÁRKOVÁ, Naďa. Pohled na čtyři důležité kroniky naší historie, 2008, s. 30.

⁷ RAZIM, Jakub. Jindřich Korutanský – rex tyrannus. Realita a fikce na stránkách Zbraslavské kroniky, 2007, s. 165.

⁸ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Petr Žitavský a mýtus poslední Přemyslovny. 2011, s. 41.

⁹ TELNAROVÁ, Kateřina. *Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy*, 2010, s. 78.

zemích, (1317) jež byla oproti očekávání, které Žitavský vkládal do postavy Jana Lucemburského značně neuspokojivá, připojuje na závěr první části kroniky svůj postup na post opata. Možná proto vznikly ještě další dva díly kroniky, které zpracovával po dobu dvaceti let.

Sám Žitavský projevil při psaní díla široký záběr znalostí, jeho vzdělání bylo jistě na vysoké úrovni. Parafrázoval či přímo citoval mnohé biblické verše a antické vzdělance. Vyřknutím některých názorů se dostává na vyšší úroveň oproti svým současníkům. Některými odborníky je obdivován za schopnost poměrně výstižně vysvětlit důsledky některých společenských jevů.

Petr Žitavský nijak v kronice neskrývá svou osobu na rozdíl od zvyklostí jiných autorů. Nebál se čtenáři odkrývat svůj rozhled, myšlenky a úvahy, stejně jako své zásluhy a podíl na nejrůznějších politických jednáních. Sebevědomí mu nechybí ani při prezentaci svých vlastních pocitů a interpretací jednotlivých událostí. Četné záznamy o jeho politických aktivitách a setkáních s mnoha vlivnými osobnostmi tehdejší doby jsou důkazem jeho širokého rozhledu a schopností vyjednávat.¹⁰ Toto dílo však není autobiografií, přesto lze při pozorném čtení najít několik zmínek o postavě Žitavského – ať už záměrných či nikoliv.¹¹

Jako zbraslavský opat měl vliv nejen v rámci svého Zbraslavského kláštera, kde působil mimo jiné ve správě klášterního hospodářství. Zároveň plnil úkoly politického rázu a získal tak přístup k mnoha významným osobnostem.¹² Podnikl také nemálo diplomatických cest, nejprve jako doprovod předchozího opata Konráda. Později po nástupu Jana Lucemburského se dokonce několika politických jednání již jako zbraslavský opat aktivně účastnil.¹³

Petr Žitavský společně s Konrádem navštívili Jindřicha VII. v Heilbronně za účelem projednání možnosti dosazení Jindřichova syna Jana na český trůn. Žitavský se ihned poté s dobrou zprávou vrací do Prahy, aby ji oznámil Elišce a jejím podporovatelům. Poté dochází ke druhé výpravě oficiálního poselstva, jehož se také Žitavský účastní vedle zástupců

---

¹⁰ BLÁHOVÁ, Marie. *Petr Žitavský o sobě: (Zbraslavská kronika jako ego-dokument)*, Za zdi kláštera: Cisterciáci v českých zemích, 2010, s. 81.

¹¹ Tamtéž, s. 70.

¹² Tamtéž, s. 73.

¹³ Tamtéž, s. 76.

panstva i měšťanů. Takto se budoucí zbraslavský opat dostává do samotného centra vyjednávání s římským králem a vše může detailně zaznamenávat.

Jednání s Jindřichem VII., jimž byl Žitavský přítomen, jsou v kronice pečlivě popisována. Jednotlivé podrobně zaznamenané promluvy účastníků svědčí o tom, že Žitavský si musel vše postupně zapisovat – nejspíše proto mají některé pasáže spíše charakter deníkových záznamů – nebo si jednoduše vymýšlel. Snad bychom měli vzít v potaz obé.¹⁴

Pro to, aby Žitavský dosáhl svých záměrů v kronice, přichází s několika promyšlenými kroky. Nejprve přepracovává kroniku podle svého obrazu, který by lépe vyhovoval jeho plánu obhajoby. Zahrnuje zde životopis Václava II., který založil zbraslavský klášter, i nástup Lucemburků. Žitavský se nachází ve výhodném postavení, když roku 1314 píše tyto řádky, protože již nyní zná vývoj popisovaných událostí a získává tak větší prostor pro manipulaci a vytvoření vyhovující vyprávěcí linie.¹⁵

Nepřehlédnutelný negativní postoj českých kronik vůči Jindřichovi a jeho manželce Anně Přemyslovně existuje oproti subjektivnímu vyzdvihování Anniny sestry Elišky.¹⁶ Takto Petr Žitavský ovlivnil postoj i jiných kronikářů vůči Jindřichovi a Anně.¹⁷ Ostatně nikdy se v kronice nepokoušel o nezmiňování sebe samého. Už v předmluvě píše o tom, s jakou pokorou se zhostí úkolu pokračování v psaní kroniky, kterou měl původně na starosti opat Ota Durynský.¹⁸ Od počátku nástupu Elišky Přemyslovny do boje o český trůn stojí Žitavský za ní jako podporovatel, rádce a později až do konce života Elišky jako důvěrník a přítel.

Petr Žitavský podle posledních studií se rozhodně neprojevuje jako spolehlivý zdroj informací. Ačkoliv byl dlouhé období považován za důvěryhodného svědka kvůli své přímé

---

¹⁴ ANTONÍN, Robert. Ideální panovník českého středověku: Kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení. 2013, s. 124.

¹⁵ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Petr Žitavský a mýtus poslední Přemyslovny. 2011, s. 42.

¹⁶ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 94.

¹⁷ Tamtéž, s. 96.

¹⁸ BLÁHOVÁ, Marie. Petr Žitavský o sobě: (Zbraslavská kronika jako ego-dokument), Za zdmi kláštera: Cisterciáci v českých zemích, 2010, s. 71.

účasti na jednáních ohledně sňatku Elišky Přemyslovny s Janem Lucemburským, v dnešní době mnoho historiků pohlíží na jeho dílo rozdílným způsobem.

2 Literatura k době vlády Jindřicha Korutanského

Při rozboru odborné literatury k době panování Jindřicha Korutanského musí být bráno v potaz, zdali je tato literatura naší nebo zahraniční provenience. V zahraničí totiž bývá jeho vláda zpravidla dávána do kontextu s jeho mnohaletou vládou v dědičných alpských zemích, kdežto u nás se zatím odborná literatura obvykle zabírala jen jeho panováním v Čechách mezi roky 1306-1310. České jsou typicky tendenčně zaujaté, ve druhých jsou naopak vylíčena Jindřichova mnohá hrdinná jednání. Toto opěvování hrdinských činů dokonce proniká do německé dvorské poezie, kde je Jindřich vyobrazen jako ideál rytíře se všemi náležitými cnotmi.¹⁹

Ve spojitosti s českou historickou literaturou musí být nejprve uveden názor Františka Palackého, který ovlivnil další generace historiků. Jindřich Korutanský byl z jeho pohledu vylíčen jako slaboch bez státnických schopností, který nedokázal plnit svoje vladařské povinnosti: „*On ale, jakkoli byl statné postavy, zdá se, že naprosto byl neschopen vládnouti říši poněkud větší, a držeti na uzdě lid tak bujarý a pohyblivý, takoví byli tehdejší Čechové. Ačkoliv králem býti a kralovati chtěl netoliko dle jména, nýbrž i skutečně, štítil se předce každé s tím spojené namáhavé práce, ať pak veřejné potřeby a záležitosti řídily se, jak chtěly.*“²⁰ Ohledně císařských listin, které byly užity během volebního sněmu po smrti Václava III. a měly potvrzovat dědičná práva v ženské linii, prohlašuje, že jde o falzum vytvořené přívrženci Jindřicha. Nelze však dokázat, zda tomu tak skutečně je či nikoliv.²¹

Těžkého úkolu zpracovat české dějiny se po Palackém chopil rovněž Wáclaw Wladiwoj Tomek. Ve svém několikasvazkovém díle Dějepis města Prahy pojednal o historii hlavního města ve spojení s českými dějinami, kdy se jeho pohled na Jindřicha Korutanského nelišil od pohledu Palackého. Také Tomek měl k tomuto panovníkovi výhrady kvůli jeho údajné přílišné mírnosti k české šlechtě a nerozhodnosti, která se stala příčinou toho, proč posléze přišel o podporu obyvatel.²²

---

¹⁹ RAZIM, Jakub. Jindřich Korutanský jako český král ve světle dobových svědectví. 2007, s. 116-119.

²⁰ PALACKÝ, František. Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě, Praha 1908, s. 328.

²¹ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 84.

²² TOMEK, W. W. *Dějepis města Prahy*, Praha 1892, s. 490.

Celkem objektivního zhodnocení se dostalo osobnosti Jindřicha Korutanského od zemského historiografa Bedy Dudíka v jeho díle *Mährens allgemeine Geschichte*. Ten jej vyličil jako de facto běžného středověkého monarchu, jenž se vyznačoval značným sebevědomím i politickou předvídavostí. Jeho cílem mělo být omezení moci šlechty, čehož chtěl dosáhnout s podporou měst. V Čechách se mu však nepodařilo tímto způsobem šlechtu zlomit, což jej nakonec přimělo k abdikaci.²³

Josef Šusta, který se také zabýval korutanskou érou v české historii, nebyl k Jindřichu Korutanskému zdaleka tak shovívavý. Přiznával však, že „*tragika jeho panování byla aspoň z části důsledkem nedostatečnosti vlastních prostředků, s jakou byl vržen do bojů o korunu českou, ale hlavní příčinou nezdaru byla přirozená slabost králova.*“²⁴ Šusta ve své syntéze nijak podrobně nezmínil značný vliv šlechty na politický život Českého království, jenž v podstatě znemožňoval autoritativní styl vlády.

Tradičnímu pojetí poplatnou postavou v duchu Palackého a Tomka se Jindřich Korutanský stal v Československé vlastivědě Josefa Macka. Autor zde pateticky vyličil rozháranou situaci v českých zemích po smrti posledního Přemyslovce, přičemž v dané době měla postava Jindřicha Korutanského zaujmout zápornou roli.²⁵

Razantně se s postavou Jindřicha Korutanského vypořádal ve svých dvou monografiích o Janu Lucemburském Jiří Spěváček. Ten se dokonce nebál volit ostrou charakteristiku, že Jindřich Korutanský byl „*slabý, bezradný a bezzásadový chamtivec.*“ V kontextu tohoto tvrzení musela být Jindřichova vláda charakterizována jako „*vrtkavá a slabošská*“. Spěváčkův pohled na tuto epizodu českých dějin je tak třeba vnímat jako značně jednostranný.²⁶ Podobně nazírají na Jindřicha Bobková a Vaníček – oba jej vidí jako nevýrazného, neschopného panovníka.

---

²³ DUDÍK, B., *Mährens allgemeine Geschichte XI/I (Die Zeit der Luxemburge bis 1333)*, Brünn 1866, s. 90.

²⁴ ŠUSTA, Josef., *Dvě knihy českých dějin. Kus středověké historie našeho kraje, I. Poslední Přemyslovci a jejich dědictví 1300-1308*, 1926, s. 522-523.

²⁵ Československá vlastivěda II/1, Praha 1963, s. 223.

²⁶ SPĚVÁČEK, J. *Král diplomat (Jan Lucemburský 1296-1346)*, 1982, s. 51.

Naproti tomu v zahraniční literatuře je náhled na Jindřicha zcela rozdílný. Otakar Štýrský a Jan z Viktringu jej líčí jako odhodlaného bojovníka, spravedlivého vládce a nebojácného hrdinu.

Poté přichází Jakub Razim, který ve svých několika pracích podává novou perspektivu na Jindřicha Korutanského. V článku *Jindřich Korutanský – rex tyrannus* přichází s postupem, který na příkladu Jindřicha Korutanského krok za krokem odkrývá, jakým způsobem Petr Žitavský v kronice tvoří předobraz stereotypního vladaře – tyrana. A tak předkládá nový způsob nazírání na Zbraslavskou kroniku. Postupně rozebírá aspekty, které v kontextu dané doby hrály důležitou roli při hodnocení jednotlivých vládců a tvorbě této kroniky.²⁷ Dále především v dílech jako je disertační práce s názvem *Čechy, Korutany a Tyroly pod vládou Jindřicha Korutanského*²⁸ či rigorózní práce *Jindřich Korutanský jako český král ve světle dobových svědectví* nabízí nové pohledy na vladařskou praxi Jindřicha Korutanského nejen v Čechách, přičemž čerpá z většinou z dokumentů do té doby nevydaných. Razim si klade za cíl zpochybnit tradičně přejímaný obraz Jindřicha, kterému dal vzniknout jeden z autorů, mnich Petr Žitavský.²⁹ To vše má vliv na následující práce českých historiků, jejichž tématem je mimo jiné právě postava Jindřicha Korutanského.

Marie Bláhová neopomíná četné stížnosti Petra Žitavského ohledně nelehké finanční situace Zbraslavského kláštera, když Jindřich nechal míšenské vojsko povolát do Českého království.³⁰ Dvořáčková-Malá pokračuje svým pohledem na kroniku s přihlédnutím k filozoficko-náboženskému základu zbraslavských opatů, kteří vycházejí z teze středověké filozofie o Bohem pomazaném panovníkovi, což bylo znázorňováno při pomazání u korunovace. Akvinský tvrdí, že tak jako Bůh panuje v rámci celého světa, panovník panuje

---

²⁷ RAZIM, Jakub. *Jindřich Korutanský – rex tyrannus*. Realita a fikce na stránkách Zbraslavské kroniky, 2007.

²⁸ RAZIM, Jakub. *Čechy, Korutany a Tyroly pod vládou Jindřicha Korutanského*, 2014, s. 28.

²⁹ RAZIM, Jakub. *Jindřich Korutanský jako český král ve světle dobových svědectví*. 2007, s. 6.

³⁰ BLÁHOVÁ, Marie. *Petr Žitavský o sobě: (Zbraslavská kronika jako ego-dokument)*, Za zdmi kláštera: Cisterciáci v českých zemích, 2010, s. 72.

ve své zemi. Autorka si klade otázku, jaké byly záměry autorů kroniky, když hodnotili jednotlivé panovníky s ohledem na své křesťansko-filozofické zázemí.³¹

---

³¹ DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana. *K pojetí dobré vlády v kronice Zbraslavské*. 2010, s. 82-83.

3 Jindřich Korutanský ve světle Zbraslavské kroniky

Ve Zbraslavské kronice je již samotná volba vévody korutanského za panovníka roku 1307 reflektována jako nešťastná událost, přičemž autor se svým názorem nijak netají: „*Tak tedy k neštěstí celého království a vlasti nabyla převahy strana Jindřicha, vévody korutanského, a on za jásotu většiny získal jméno krále českého léta Páně 1307 v měsíci srpnu.*“³²

Podrobnější popis působení v českých zemích Jindřicha Korutanského v rámci Zbraslavské kroniky je započat zmínkou o sňatku ve dne 13. února roku 1306, ve kterém nechal český král Václav III. provdat svou sestru Annu Přemyslovnu za korutanského vévodu Jindřicha. Celá tato událost, která se uskutečnila v Praze, přinesla nejprve do Čech nemalé nadšení, poté jakési vystřízlivění, a nakonec dle kroniky dokonce zármutek.³³ Kronika vyobrazuje období po smrti krále Václava III. (4. srpna roku 1306), jenž byl zavražděn v Olomouci třemi smrtelnými ranami³⁴, jako čas nesmírného zarmoucení, útrap chudých, věrolomnostech, sužování a násilnostech. Tímto vymírá rod Přemyslovců po meči, neboť neexistoval již žádný mužský žijící potomek, pouze v ženské linii figurovala Anna Přemyslovna, jejíž manžel se brzy bude o trůn ucházet. Petr Žitavský nyní mluví až patetickým způsobem doslova o žebrání českého království o dalšího nového krále.³⁵ Po tomto nešťastném a především nečekaném olomouckém incidentu, byli do Prahy svoláni páni a měšťané, aby mohla proběhnout volba nového českého krále.

Kandidátem se stal Rudolf, vévoda Rakouský, syn římského krále Albrechta. Na své straně měl poměrně mnoho podporovatelů. Někteří by však mnohem raději viděli na trůnu Jindřicha Korutanského. Ten byl při této volbě dokonce osobně přítomný. Větší část – ne však ta rozumná – kladla naděje právě v Jindřicha, ten byl příhodnějším kandidátem především jako manžel starší královské dcery. Zde je ale tento výběr českého lidu autorem kroniky shazován jakožto hloupý návrh nerozumných lidí, nemajíc žádné povědomí o tom, koho volí v této osobě. K jeho prosazení jsou doloženy podle kroniky listiny císaře, které

---

³² ŽITAVSKÝ, Petr. Zbraslavská kronika. Chronicon aulae regiae, 1976, s. 264.

³³ Tamtéž, s. 148.

³⁴ Tamtéž, s. 148.

³⁵ Tamtéž, s. 150.

zaručují Jindřichovi nástupnictví, jelikož se v nich píše o stejném právu na korunu dcery, které by náleželo týmž způsobem synovi krále v případě úmrtí onoho krále tak, aby nebyla narušena královská nit pokolení.³⁶

Celkově vzato se tedy lid přikláněl k volbě Jindřicha, čemuž naštěstí nepodlehla moudrost rozumných. V reakci na zprávu o smrti českého krále Václava III., syna jeho sestry Guty Habsburské, nechal shromáždit vojsko a táhl k Českým zemím s tím, že podle něj musí být nutně zvolen králem jeho syn Rudolf, rakouský vévoda. Posílá své posly a jejich prostřednictvím usiluje o provedení tohoto záměru. Stejně tak se k Albrechtovým vojskům na západě přidává syn Rudolf z východu se svým vojskem a společně brojí oba za stejný cíl. Takto pod pohrůzkou většího ozbrojeného konfliktu byl českými pány a měšťany raději zvolen Rudolf. Jindřich se hned poté raději vydává se svou manželkou na útěk z Prahy a skrze Bavorsko odchází zpět do své země. Tento počin nesla dcera Václava II. Eliška Přemyslovna nelehce, sama by ráda viděla v čele Českých zemí Jindřicha a svou sestru Annu, což pokládala prospěšné jak pro království, tak pro sebe, později se však ukázalo, že pravdou se stal opak.³⁷

Ačkoliv Rudolf jako český král po svém zvolení dostal svému slibu před volbou a obdaroval pány městy nebo hrady a měšťanům rozdělil některé další dary, byl hanlivě nazývaným jako pouhý „obstarávač“ zboží³⁸, jelikož nechal dovážet z Rakouska velké množství rozmanitých potravin pro svou královskou družinu. Zároveň se brzy začala formovat opozice v podobě některých šlechticů v království. Mezi ně patřili Bavor ze Strakonic, Vilém Zajíc, Ojř a další z Plzeňska. Z těchto byli také takoví, kteří se veřejně stavěli proti Rudolfovi a neskrývali podporu Jindřichovi Korutanskému. Král Rudolf, vylíčený jako milosrdný, spravedlivý a nebojácny panovník se k tomuto postavil rezolutně a vytáhl s vojskem proti těmto odpůrcům, aby je umlčel. Mnozí z nich pak byli nuceni uprchnout z bezpečí svých hradů před králem. Brzy na to Rudolf podléhá své nemoci a umírá 3.července roku 1307.

---

³⁶ ŽITAVSKÝ, Petr. Zbraslavská kronika. *Chronicon aulae regiae*, 1976, s. 151.

³⁷ Tamtéž, s. 152.

³⁸ Tamtéž, s. 152-153.

Smrt Rudolfa vyvolá v řadách českého lidu veliký jásot, pošetilé radování prostého lidu, jímž v kronice je vyobrazen úvod následujícího vývoje, je zatracován pro svou zaslepenost a nedocení spravedlnosti mírumilovného krále Rudolfa.³⁹ Lidé, netušící, co může škodit království, se nijak netají tím, že by ocenili návrat Jindřicha Korutanského. Zanedlouho po této smrti bylo vysláno českými pány a měšťany poselstvo za Jindřichem, aby jej pozvali zpět urychleně do Čech. Římský král Albrecht zareagoval velice pružně a s cílem získat Čechy pro svého syna Fridricha, obrátil se svými ozbrojenci pochod k Čechám.

Mezitím neotáleli ani čeští páni a měšťané, když v Praze na svých poradách již rokovali o tom, kdo se stane dalším českým králem. Názory však nebyly jednotné, Tobiáš z Bechyně, později maršálek českého království, se s dalšími pány a měšťany postavil na stranu vévody Fridricha spíše z praktických důvodů a ze strachu nedostatečné obrany jiného panovníka před mocí Říše, před kterou by se nedokázaly Čechy s nikým v čele ubránit. Aby bylo zajištěno poklidné soužití, nesmí ze strany Říše docházet ke škodám vůči Čechům. Tohoto záměru dle nich nedokáže zajistit žádný schopný vévoda, proto je nutné se obrátit na Říši a zvolit Fridricha králem. Tato cesta je jedinou možnou k dosažení smíru. Představa hrozby, která by nastala po zvolení Jindřicha Korutanského, byla příliš nebezpečnou, neboť obava z neustálého napadání ze strany Říše by bylo pravděpodobně na denním pořádku.⁴⁰

Proti byli nepochybně Jindřichovi zastánci, a tak došlo k plánované situaci při rozmluvách na poradě v biskupově domě v Praze. Do něj vnikl Ulman z Lichtemburka a Heiman, řečený Krušina, aby s ozbrojenci zabili Tobiáše z Bechyně. Zanedlouho byl usmrcen Mikulášem Thusintmarkem Hiltmar Fridinger. Obě události byly vykonány ve jménu povýšení přízně Jindřicha Korutanského.⁴¹ Takto nešťastná shoda okolností zapříčinila příklon na stranu Jindřicha, který za radování se většiny získává titul českého krále v srpnu 1307. To popudilo římského krále Albrechta a se svým synem Fridrichem, rakouským vévodou, okamžitě začali po shromáždění svých vojsk napadat města Kolín a Kutnou Horu. Vyplenili mnoho statků,

---

³⁹ ŽITAVSKÝ, Petr. Zbraslavská kronika. *Chronicon aulae regiae*, 1976, s. 155.

⁴⁰ Tamtéž, s. 155.

⁴¹ Tamtéž, s. 156.

ovšem obě města byla nakonec ubráněna, a to především za pomoci Jindřicha z Lipé a Jana z Vartemberka, kteří se statečně postavili na odpor. Albrecht tak utrpěl těžké ztráty.

Během těchto událostí pobývala vdova po Rudolfovi Alžběta stále v Praze. Ze strany Jindřicha, který se snažil jí způsobit nejrůznější potíže, musela snášet mnoho urážení, a proto se rozhodla z Prahy tajně utéct, stejně jako další přívrženci Albrechta (např. Volfram a Peregrin). Král Albrecht byl ale brzy zabit svým synovcem Janem. Jakmile se tato zpráva donesla k Albrechtovým posádkám v Čechách, opustili zabrané hrady a odešli zpět do svých domovů. Jindřich se netajil svou radostí a s vidinou většího upevnění své moci v rámci českého království se radoval společně s prostým lidem českým, který by zasluhoval jen bití, jak je popsáno ve Zbraslavské kronice.⁴² Podle ní upadlo české království do té nejhorší možné podoby. Dále připojuje zmínku o tom, jak manželka Jindřicha Anna umírá v roce 1313 v Korutanech bez dětí. Podrobněji se již tomu nevěnuje.

Někteří z rodu Ruthardovců v Kutné Hoře začali požadovat v zemi větší vliv a za tímto účelem vytvořili společně s pražskými měšťany dohodu, která deklarovala vzájemnou spolupráci těchto kutnohorských a pražských měšťanů. Před příchodem Jindřicha bylo království bohaté, vzrůstalo, nyní však se blíží jeho konečná zkáza. Mnozí stejně jako sama Eliška Přemyslovna, budoucí manželka nového českého krále Jana Lucemburského, věděli, že nikdo tak slabý jako je Jindřich, pro kterého vládnout znamená být bez zájmu, nemůže být v čele tak silného království, aniž by jej nedovedl k úplnému zániku. Eliška viděla, přestože byla zcela přátelsky nakloněna svému švagrovi Jindřichovi a jeho manželce Anně, jak moc je tento stav neudržitelný. Dle kroniky už ve své mysli zvažovala možnost jejich vyhoštění. Ne však proto, aby mohla naplnit své případné mocenské ambice, ale pro svou nezastírající oddanost a soucit vůči oběma z manželského páru. To se projevilo hned po volbě Rudolfa českým králem, po níž Jindřich se svou ženou utíká do Korutan. Elišku přepadl nesmírný smutek, a kdyby nebyla násilím zastavena, utekla by za sestrou také. Po návratu do království si Jindřich počínal příliš slabě, lidé si jej proto málo vážili.⁴³

---

⁴² ŽITAVSKÝ, Petr. Zbraslavská kronika. *Chronicon aulae regiae*, 1976, s. 156.

⁴³ Tamtéž, s. 166.

Opat Konrád poté, co se schází s Eliškou Přemyslovnou⁴⁴, navštívil roku 1309 římského krále Jindřicha, aby s ním měl jednání za účelem nápravy Českého království. Se souhlasem Elišky mu navrhl její dosazení na český trůn po boku Lucemburka. Jindřich byl dle líčení v kronice zvolen ke škodě království pány a měšťany, kteří neměli za svůj cíl pozvednout prestiž země, ale hleděli především na svůj vlastní prospěch, nečistý zisk, aby sami mohli ve větší míře páchat nepravosti.⁴⁵ Brzy však Jindřich z Lipé a Jan z Vartemberka, kteří viděli, jaké utrpení musí snášet vlivem slabého panovníka, rozhodli, že nadále nechtějí žít v těchto útrapách, přestože věřili, že volba Korutance jim přinese klid a blahobyt. Podle nich Jindřich dopustil, aby byli zajati lidem z Kutné Hory v Sedleckém klášteře a porušil tak své slovo. Povolává do země další cizince, aby jen pustošili království a sám chce na šlechticích jen získávat další peněžní prostředky. Projevovat poslušnost tomuto panovníkovi není na místě. Není tolik králem, jako spíše tyranem. Naději v záchranu království spatřovali s Elišce Přemyslovně, která by se vdala za syna římského krále Jindřicha Jana Lucemburského. Návrh se mnohým zalíbil a byl veřejně vyhlášen odpor proti Jindřichovi Korutanskému.⁴⁶

Zbraslavská kronika tak vládu Jindřicha Korutanského líčí v tom nejhorším světle: „*Neboť pod vládou tohoto Korutance upadá v nevážnost stav Čech, povstávají bezbožníci, padají nevinní a spravedliví, vládne násilnost, panuje nespravedlivost, soud a spravedlnost jsou vyhnány z vlasti, jsou olupovány kostely, deptány kláštery, statky pozemské jsou jim odnímány, libovůle je všem zákonem, přibývá loupeží, nářkům vdov a sirotků není poskytována žádná pomoc, truchlí kněžstvo, úpí každá krajina, protože se rozmnožilo zlo v Českém království.*“⁴⁷ Tato neutěšená situace měla z pohledu Zbraslavské kroniky panovat po celé tři roky vlády Jindřicha Korutanského. Z toho důvodu mělo v poměrně krátké době dojít k tomu, že i ti, kteří hlasovali pro to, aby se Jindřich Korutanský stal českým panovníkem, přešli do tábora jeho odpůrců.

---

⁴⁴ Tamtéž, s. 169.

⁴⁵ ŽITAVSKÝ, Petr. Zbraslavská kronika. Chronicon aulae regiae, 1976, s. 171.

⁴⁶ Tamtéž, s. 173.

⁴⁷ Tamtéž, s. 157.

Mocenské elity v zemi se měly podle autora Zbraslavské kroniky postavit proti slabému panovníkovi, ne nadarmo v té době prý vzniklo také lidové pořekadlo: „*Korutanci at' se rychle vrátí k prosné kaši, od které přišli.*“⁴⁸ Opatům Jindřichovi ze Sedlce a Konrádovi Zbraslavskému je pak do úst vložena následující řeč: „*Protože žezlo české závisí na říšské koruně, nechápe lidský rozum, jak by mohl býti mír v Čechách, jestliže by nebyl upevněn říší. Také důstojnost Čechů nikterak nestrpí, aby nad ní panovali cizí národové, když jim dosud zůstalo símě královské, totiž ušlechtilé pohlaví ženské. Co tedy zbývá jiného, než když pukla jedna nádoba, aby se opatřila jiná? Je tedy třeba běžeti k hrncíři, jehož zručností by byla upravena lepší.*“⁴⁹ Z toho vyplývá, že odpor vůči Jindřichu Korutanskému a snaha provdat Elišku Přemyslovnu za někoho z Lucemburků měla vzejít ze zbraslavského kláštera.

V momentě, kdy se přívrženci Jindřicha doslechli o popularitě Elišky, která o mnoho převyšovala tu Jindřichovu, nechali svolat radu, kde rokovali o možnosti provdat ji za rytíře, aby nadále nebyla pro Korutance hrozbou. Ke sňatku by neváhali použít násilí. Nenávist Anny a Jindřicha vůči Elišce dosáhla takových rozměrů, že se uvažovalo o jejím usmrcení, kým přesně, to ale Petr Žitavský nezmiňuje. Údajně to sama Eliška poznala při požití pokrmu, po kterém málem došlo k jejímu úmrtí. Zbraslavský opat se domnívá, že jídlo obsahovalo jed.

Právě Eliška je zde zobrazována jako právoplatná dědička přemyslovských zemí, nikoli její sestra Anna. Eliška byla pronásledována mnohými, nikde nemohla být v bezpečí, navíc prostředky jí byli ze strany Korutance odpírány.⁵⁰ Proto jí bylo Janem z Vartemberka doporučeno uprchnout urychleně z Prahy. Eliška skutečně utíká v převleku za chudou dívku z Prahy do Nymburku.

Když se znesvářené panstvo a šlechta pouštěli do vzájemných bojů, přitáhlo z Korutan na pomoc Jindřichovi část vojska. Když však přitáhli do Prahy a viděli, že reálně je panovník spíše ovládaný, než aby sám vládl, uvědomili si, že většina nyní podporuje Elišku Přemyslovnu a staví se proti Jindřichovi. Elišku rovněž podporoval Jindřich z Lipé, o jehož

---

⁴⁸ Tamtéž, s. 169.

⁴⁹ ŽITAVSKÝ, Petr. Zbraslavská kronika. Chronicon aulae regiae, 1976, s. 169-170.

⁵⁰ Tamtéž, s. 175.

odstranění nyní vojsko uvažuje. To se však nepodaří, a tak alespoň loupí majetek chudým, obírá je o hospodářská zvířata a vůbec všemi prostředky škodí zemi.⁵¹

S ohledem na to, jaké bylo zázemí autora Zbraslavské kroniky, je dáno, že Jindřich Korutanský se nikdy nemohl dočkat kladného hodnocení. Identifikace s citovanými slovy mistra Oldřicha, doktora kanonického práva, je zcela zřejmá: *„Kdyby měl tento Korutanec míti úspěch v Českém království a zůstati v něm do budoucna, nikdy nebudu míti tak pevnou víru, jako jsem měl dosud, v klíče církve a v církevní svátosti. Neboť jak bude moci někdy míti zdar nebo úspěch, kdo byl před narozením zabit duchovním mečem klatby v lůně matky své až do „třetího a čtvrtého pokolení.“ A kdyby měl úspěch, jeho štěstí by přivodilo velikou potupu klíčům a svátostem církevním.“*⁵²

V době pustošení Českého království, kdy byli boháči zabíjeni pro nenávisť a chudí byli olupováni lupiči se po zemi rozléhal strach. Někteří moudří však začali uvažovat o možné nápravě tohoto stavu. Mezi nimi byli opatové Jindřich Sedlecký a Konrád Zbraslavský. Nejprve tajně získávali přízeň mnohých šlechticů, jejich cílem bylo dosáhnout v zemi klidu a míru. Začali mít čím dál více přívrženců a postupně se tak formovala skupina otevřeně stojící proti Jindřichovi Korutanskému.⁵³

Tak dochází k vyslání nejprve tajného poselstva k římskému králi Jindřichovi, později přichází již to slavnostní a veřejné, aby vyložili králi bídny stav Českého království a žádali jej o pomoc. Jejich záměrem bylo vybrat si buď syna římského krále Jana nebo jeho bratra Valrama. Jeden z nich by si vzal za manželku Elišku Přemyslovnu. Nový král tak bude v čele království, které tak dostane novou šanci na povznesení se z úpadku.

Jako hlavní motiv, proč bylo vysláno poselstvo k Jindřichu Lucemburskému, je ve Zbraslavské kronice uváděna skutečnost, že obyvatelé Českého království věřili, že jeho syn Jan si jako mladík lépe přivykne našim obyčejům.⁵⁴ Účast církevních představitelů, kteří byli mnohými pány a měšťany vybídnuti, v poselství k Lucemburkovi vnímal autor kroniky

---

⁵¹ Tamtéž, s.177.

⁵² ŽITAVSKÝ, Petr. Zbraslavská kronika. Chronicon aulae regiae, 1976, s. 174.

⁵³ Tamtéž, s. 179.

⁵⁴ Tamtéž, s. 180.

jako mimořádnou odvahu, když Korutance vnímal jako zapřisáhlého odpůrce církve, což měl v minulosti opakovaně potvrdit. Podle autora kroniky se provinil již na panu Bavorovi, opatu z Břevnova, ale i na řádu premonstrátů. Proto se bylo nutné obávat pomsty, jestliže udělají podobný krok. Při rozhodování však podle autora rozhodla jejich zodpovědnost před Bohem, protože jinak by mohli být viněni za všechna neštěstí, která do budoucna v českém království nastanou.⁵⁵

Roku 1310 dosadil římský král Jindřich Lucemburský na žádost odpůrců Jindřicha Korutanského na český trůn svého syna Jana. Podle proslovu, který mu vložil do úst autor Zbraslavské kroniky, mu žádost českých vyslanců přišla mimořádně vhod. Situaci v českém království shledal jako velmi špatnou a optikou římského krále bylo jen a jen dobře, že se nespokojenci obrátili právě na něho. *„I vkradl se do onoho království syn Menharta, někdejšího vévody korutanského, ne sice dveřmi, nýbrž jinudy. Jeho příchod způsobil, jak slyším, konec pokoje a vzrůst všelikého utrpení. Také našemu předchůdci, panu Albrechtovi, se postavil týž v opovážlivé smělosti na odpor a dosud až podnes nepřestává drze klásti odpor svatě říši.“*⁵⁶

---

⁵⁵ ŽITAVSKÝ, Petr. Zbraslavská kronika. Chronicon aulae regiae, 1976, s. 181.

⁵⁶ Tamtéž, s. 321.

4 Pohled historiků na postavu Jindřicha Korutanského do roku 2005

V této části práce budou předloženy jednotlivé pohledy historiků (Palacký, Šusta, Vaníček, Bobková), kteří se postavou Jindřicha Korutanského ve svých dílech zabývali. V rámci chronologické linie popisu života Jindřicha bude sledováno, jak jej zmínění historici vnímají ještě před příchodem nových pohledů na Zbraslavskou kroniku Jakuba Razima.

4.1 Počátky Jindřicha Korutanského

Po smrti Menharda II. se Jindřich jako jeho nejmladší syn ujal vlády nad spojenými státy Korutany a Tyrolskem spolu se svými bratry Ottou a Ludwigem; zpočátku pokračovali v úzké politické, vojenské a hospodářské spolupráci s rodem Habsburků, kterou započal jejich otec. Jindřich podporoval svého švagra Albrechta I. v boji proti králi Adolfu z Nassau v bitvě u Göllheimu roku 1298 a později v tažení proti rýnským kurfiřtům v roce 1301, získává tak spolu se svými bratry císařské léno od roku 1299.

Vaníček popisuje Jindřichovo sbližování s Přemyslovci, které vede k rostoucímu odcizení s Habsburky. Jindřich se oženil s Annou, nejstarší sestrou krále Václava III., který se při této příležitosti zříká nároků Přemyslovců na Korutany. Václav III. podniká posléze výpravu do Polska a ponechal vládu v rukou tohoto vévody. Ve chvíli, kdy se zpráva o králově zavraždění dostala do Čech, považovali někteří šlechtici za vhodné zvolit na trůn vévodu Jindřicha; jiní dávali přednost Rudolfovi, synovi římského krále Albrechta.

Podobně píše o tomto období Šusta. Podle něj nástup Jana Lucemburského v Čechách proběhl v době místních dramatických událostí. Po vymření dynastie Přemyslovců bylo zřejmé, že českým zemím bude vládnout někdo z ciziny. Otázkou zůstávalo, zda naváže tento nový panovník na tradiční směr vlády Přemyslovců, případně jestli se bude způsob jeho vlády odvíjet odlišně.⁵⁷ O trůn usiloval Rudolf Habsburský, který se na podporu svého nástupnického práva oženil s vdovou po Václavovi II. Eliškou Rejčkovou.⁵⁸ Dalším kandidátem byl vévoda Jindřich Korutanský. Po zavraždění Václava III. v srpnu 1306 vznesl Jindřich dědické nároky na Čechy a Polsko a dostal se proto do sporu s

---

⁵⁷ ŠUSTA, Josef. *Král cizinec*. Jan Laichter, 1939. České dějiny, s. 3.

⁵⁸ BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny země Koruny české: 1310-1402*. 4a, 2003, s. 22.

Habsburky. Nicméně byl ale drsně vytlačen římským králem Albrechtem. Pod jeho taktovkou měly být České země včleněny do souboru habsburské moci rozléhající se od Míšně až k Alpám. Stejně tak se nemínil vzdát nástupnického práva na polský trůn po Přemyslovcích. Takto byla idea osobitého českého státu značně ohrožena.⁵⁹ Král Albrecht I. konfiskuje Čechy jako odumřelé říšské léno, aby je dal svému nejstaršímu synovi Rudolfovi.

4.2 Smrt Rudolfa I. Habsburského a její důsledky

Rudolf, který v Čechách vládl necelý rok a byl obklopen německými oblíbenci, se vždy řídil přáními svého otce spíše než přáními původních šlechticů, byl nenáviděn stále více a nepochybně by došlo k povstání, nebýt jeho nečekané smrti. Bylo dohodnuto, že pokud Rudolf zemře bez mužských dědiců, připadne koruna jeho bratru Fridrichovi. Ten měl v zemi mnoho přátel, z nichž nejmocnější byl maršál Tobiáš z Bechyně. Ale dřívější kandidát, vévoda Jindřich Korutanský, měl také mnoho podporovatelů, a tak se ukázala volba panovníka velmi těsná. Ačkoli byl maršál Tobiáš v té době nemocen, byl tak horlivý pro rakouské nástupnictví, že se nechal nést do síně, a tam hájil nároky rakouského domu s tak velkou jemností, že vyvolal hněv většiny českých pánů.⁶⁰

Po předčasné smrti Rudolfa, který umírá roku 1307, Jindřich obnovil své nároky na Čechy. Morava mezitím přijala Fridricha za svého krále a Albert okamžitě vyslal armádu, aby jeho synovi pomohla získat českou korunu; ale všechny tyto přípravy na válku přišly vniveč smrtí Alberta, který byl zavražděn svým vlastním synovcem, jemuž odmítl vydat statky, které mu právem patřily. Podle Vratislava Vaníčka si Albrecht za svoji násilnou smrt mohl do značné míry sám, když údajně ignoroval nároky svého synovce Jana, syna Anežky Přemyslovny, na podíl na rodové moci. Nezajistil mu slíbené otcovské državy a vévodské postavení ve Švábsku a také jej nepřizval mezi nápadníky českého trůnu. To se stalo motivem vraždy.⁶¹

---

⁵⁹ ŠUSTA, Josef. *Král cizinec*. Jan Laichter, 1939. České dějiny, s. 3-4.

⁶⁰ VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny země koruny české (1250-1310)*, 2002, s. 301.

⁶¹ Tamtéž, s. 495.

Tak byl 15. srpna 1307 proti habsburskému odporu zvolen českým králem Jindřich.⁶² Ihned se tak opět chopí šance ti, kteří stranili Jindřichovi Korutanskému a podařilo se jej dovést až nastolovacímu obřadu a stává se králem.⁶³ Při zprávě o zvolení Jindřicha došlo k velkému veřejnému jáso, při němž lidé projevovali velkou důvěru v dobrou vůli a schopnosti nového vládce. Ale všechny tyto naděje byly odsouzeny k hořkému zklamání; neboť král Jindřich brzy ukázal, že maršál Tobiáš měl v odhadu jeho charakteru zcela pravdu; byl slabý a naprosto neschopný vládnout.

Náběh Habsburků vstříc velkému souboru moci se rychle hroutí. Jindřich nejprve dosahuje velkého uznání v Čechách i na Moravě, dále uzavírá ve Znojmě 14. srpna roku 1308 smlouvu, v níž se Habsburkové včetně synů Albrechta Habsburského vzdávají nároku na české země. Jelikož měl Jindřich dobré vztahy s Fridrichem Míšenským a vévody dolnobavorskými, od kterých získal Jindřich podporu v boji s Habsburky o trůn, považoval nyní české země za bezpečné místo pro vytvoření nového domova.⁶⁴ Bylo zřejmé, že České země významem převyšují jeho rodné Korutansko-Tyrolské državy, přesto nebyl ničím výjimečným fakt, že panovník vládl dvěma územně odděleným zemím.

V minulé době se Václav II. pokoušel získat dědictví sponheimské v Korutanech. Situace se později obrátila, když Jindřich získal český trůn. Jindřich je očima jeho důvěrníka opata Jana z Viktringu popisován jako člověk, kterého si vybírá Václav II. za svého zetě nejenom kvůli Jindřichově urozenosti, ale především pro jeho silného ducha a vojenskou odvalu. Z jiných zdrojů lze vyčíst ale zmínky opačného významu.

Podle Šusty, přestože měl Jindřich jistě nespočet příležitostí, příliš mnoha bitev se nezúčastnil. Ani on však neopomíná se zmínit o Jindřichově známém počínání v bitvě u Gollheimu roku 1298, kde byl velitelem předvoje a o pozdější účasti tažení s králem Albrechtem roku 1301 na Dolní Rýn. V jiných případech vždy zůstává v pozadí, v jiných větších tažení se neproslavil, nelze v něm tedy vidět odvážného nebojácného hrdinu. Ač

---

⁶² KRIEGER, Karl-Friedrich. *Habsburkové ve středověku: od Rudolfa I. (1218-1291) do Fridricha III. (1415-1493)*, 2003, s. 120.

⁶³ BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny země Koruny české: 1310-1402*. 4a, 2003, s. 22.

⁶⁴ ŠUSTA, Josef. *Král cizinec*. Jan Laichter, 1939. České dějiny, s. 4.

ctížádost mu upírána být nemůže, zvláště při snahách o českou korunu, jeho „pevný duch“ se nikde neosvědčil. To dokazuje nejen potupný způsob útěku z Čech roku 1306.⁶⁵ Podle Palackého byl Jindřich sice dobrosrdečný, vystupoval však jako nedůvěřivý a citlivý panovník. Když jej něco rozezlilo, stal se až ukrutným. Za to vše jej lidé nectili, spíše se mu vysmívali.⁶⁶

4.3 Zázemí Jindřicha Korutanského plné bratrových dluhů

I když tlak na Jindřicha ze strany Habsburků brzy povolil, jeho postavení v Českých zemích nebylo stále ukotvené. Bylo potřeba pevné ruky vládce, který by skutečně dokázal řídit celý stát, čehož nebylo v těchto chvílích snadné dosáhnout, zvláště, když po smrti Václava II. se zmenšily prostředky panovnické moci. Navíc do Čech Jindřich přišel jen s malou družinou bojovníků, a tak se o pomoc z Tyrol nebo Korutan při boji o upevnění své moci opírat nemohl.⁶⁷ Jindřich totiž nebyl jediným pánem dědictví svého otce, o to se dělil se svým bratrem Otou, jenž je líčen jako otlý lenivý muž, nepříliš schopný kníže, rozhazovačný a neustále tvořící dluhy. Zároveň takto mohl těžko Jindřich v Čechách vystupovat jako pán se stabilním bohatým dědictvím a bohatými příjmy, které by mohl v nově nabytém království uplatnit. Tímto byl pouze odkázán na podporu těch, kteří jej do země pozvali jako protiváhu habsburských nároků.

4.4 Podporovatelé Jindřicha Korutanského

Mezi ně patřili spojenci z Říše Štěpán a Ota, dolnobavorští vévodové a Fridrich Míšenský. Těm se představa přílišného rozpínání habsburské moci nejevila jako žádoucí. Největší váhu v prosazení Jindřicha však měli čeští páni.⁶⁸ Ti všichni Jindřichovi předkládali své požadavky, kterým nebylo jednoduché vyhovět. Sice doba, kdy České království překypovalo bohatstvím, byla ještě nedávno, přesto už na smrtelné posteli král Václav II.

---

⁶⁵ ŠUSTA, Josef. Král cizinec. Jan Laichter, 1939. České dějiny, s. 5.

⁶⁶ PALACKÝ, František. Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě, Praha 1908, s. 328.

⁶⁷ ŠUSTA, Josef. Král cizinec. Jan Laichter, 1939. České dějiny, s. 6.

⁶⁸ Tamtéž, s. 7.

přiznává velké množství dluhů, které byly vytvořeny jak v rámci jeho expanzivní politiky, tak při boji s římským králem.

4.5 Obtížná finanční situace v Čechách

Václav III. hospodářsky zemi nepozvedl, a tak dochází k finančnímu rozvratu. Vláda Rudolfa, ačkoliv spořivá, nebyla dostatečně dlouhá na to, aby se zastavilo rozchvacování zboží panstvem. Jindřich poté, co znovu dosedl na trůn, neměl po finanční stránce jednoduchou situaci. S tím je spojeno špatné hospodaření bavorských žoldnéřů na statcích Zbraslavského kláštera.

4.6 Potíže mezi občany

Na počátku Jindřichovy vlády nastaly vážné potíže mezi občany některých velkých měst a šlechtou; ale král Jindřich přihlížel v naprosté bezmoci a nedělal nic, aby zabránil hádkám nebo je urovnal. Cítil odpor ke všemu, co vyžadovalo aktivní námahu a většinu času trávil jídlem a pitím. Ve své lehkomyšlné štedrosti rozdával statek za statkem, až se dostal do finančních potíží. Potom, z důvodu nedostatku u jeho dvora, neváhal přijmout krutá a nezákonná opatření, aby se dostal ze svých potíží. Nakonec se ho lidé nebáli ani ho nemilovali a šlechta začala diskutovat o nutnosti sesadit ho a zvolit na jeho místo jiného krále. Naproti tomu tradičně dobré vztahy mezi českým panovníkem a pražským biskupem pokračovaly nadále i za vlády Jindřicha, na jehož stranu se přiklonil Jan IV.⁶⁹

Obrovskými důsledky pro České země byly závazky, které měl Jindřich vůči českým pánům, a to především za jejich poskytnutí pomoci. Poslali totiž své čety na Jindřichovu obranu, díky čemuž se dostal na český trůn. Ovlivnilo to však následné postavení panovníka, který se musel neustále vypořádávat se sílícím panstvem.⁷⁰ Tato stále větší Jindřichova závislost na panstvu byla umocněna smrtí Albrechta Habsburského, který do té doby byl pro panstvo pouhou výstrahou zvenčí. Vše bylo umocněno kapitulací Albrechtových synů. Od této chvíle čeští páni nabyli sil a jali se předkládat Jindřichovy účty za pomoc jemu danou.⁷¹

---

⁶⁹ BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české: 1310-1402. 4a, 2003, s. 67.

⁷⁰ ŠUSTA, Josef. Král cizinec. Jan Laichter, 1939. České dějiny, s. 8.

⁷¹ Tamtéž, s. 12.

4.7 Volba římského krále

Zajímavostí také neúčast Jindřicha Korutanského při volbě římskoněmeckého krále roku 1308. Právo volby náleželo sedmi kurfiřtům, přičemž Jindřich byl jedním z nich. Přesto se ale volby neúčastní. Jindřich se nedokázal rozhodnout, kterému z kandidátů přidělí svůj hlas. Navíc ostatní volitelé využili příležitosti k tomu, aby za hlas, který přidělí určitému kandidátovi, získali jisté výhody například v podobě majetků. Jindřich volbu říšského krále zcela ignoruje. Tímto jeho činem však způsobil to, že nemohl být nově zvoleným římským králem Jindřichem VII. uznán a potvrzen jako český král.⁷²

4.8 Eliška Přemyslovna

V této době žila u dvora mladá žena, která přitahovala všeobecnou pozornost pro svou krásu a inteligenci. K neobvyklé moudrosti a pronikavé mysli přidala nebojácného ducha a opravdové, nepředstírané vlastenectví. Inteligentně se zajímala o veřejné záležitosti a projevovala velké znepokojení nad smutným stavem, ve kterém se její země nacházela. Jak se dalo předpokládat, patřila do královské rodiny. Jednalo se o Elišku Přemyslovnu, druhou dceru krále Václava II.

Bohužel korutanský vévoda však nedokázal zemi zajistit tolik potřebnou stabilitu a během času ztrácel stále více svých podporovatelů. Naproti tomu začalo sílit seskupení tvořeno z většiny příslušníky cisterciáků, k nimž se přidalo několik jedinců z řad aristokracie, aby dohromady volali po konečném vyřešení tohoto nestabilního období plné nejistot v podobě volby nového krále. Habsburkové, kteří se nabízejí, jsou odmítnuti a přednost dostane Říše, respektive syn římského krále Jindřicha VII. Jan Lucemburský.⁷³

Šlechtici dospěli k závěru sesadit Jindřicha a Elišku dosadit na trůn nikoli jako nezávislou vládkyni, ale jako manželku prince Jana Lucemburského, syna německého císaře. Za tímto účelem byla vyslána deputace k německému dvoru a sňatek byl dohodnut, i když císař projevil jistou neochotu kvůli extrémnímu mládí jeho syna, kterému bylo v době Eliščiných 18 let pouhých 14 let.⁷⁴

---

⁷² SPĚVÁČEK, Jiří: *Jan Lucemburský a jeho doba*, s. 90 – 95.

⁷³ BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny zemí Koruny české: 1310-1402*. 4a, 2003, s. 22.

⁷⁴ VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny zemí koruny české (1250-1310)*, 2002, s. 356.

4.9 Janovo dobývání Čech dle Vaníčka a Bobkové

Po svatbě Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny ve Špýru, která byla oslavena velikou nádherou, vydává se Jan do nově nabytého království s vědomím možného ozbrojeného boje, kterému by se Jan nebránil, ba naopak se snad nemohl dočkat hrdinského vítězství.⁷⁵ Král Jan se odebral s vojskem do Čech, aby získal korunu, která mu byla nabídnuta; neboť, jakkoli byl král Jindřich slabý a roztěkaný, neočekávalo se, že by se bez boje vzdal českého trůnu, což se ukázalo jako oprávněné.

Vojsko na povel Jindřicha VII. přichází do Norimberku a táhne na Čechy. Mezi nimi kromě rádčů, opata fuldského a norimberského purkrabího Fridricha je i Rudolf Falcký. Doposud Jindřich Korutanský pobývá na Hradě, Prahu ovládá jeho přívrženec Fridrich Pokousaný. Podporu měl Jindřich rovněž ze strany pánu pocházejících z Míšenska: od Oty z Bergova, Albrchta z Leisingu, purkrabího Jana ml. z Donína či Oty z Hennebergu. Rychlé zahájení boje v době podzimu napovídá záměru rychlého vítězství, nikdo nechce boje během zimního období.

Král Jindřich si zavolal na pomoc míšeňského markraběte Fridricha a připravil se na tvrdou obranu svých práv. Jan se nějaký čas neodvážil přiblížit k Praze, podmanil si však některá města v jižní části Čech; ale nakonec obrátil svůj pochod k hlavnímu městu, jehož brány se mu otevřely zradou některých pánů. Když král Jindřich viděl, že je vše ztraceno, opustil zemi.⁷⁶

Ačkoliv se k postupování vojsk k Praze postupně přidaly oddíly Jana IV., pražského biskupa a Jindřicha z Lipé, podkomořího, Kolín a Kutnou Horu se dobytí nepodařilo, proto Lucemburkové začali koncentrovat své síly na dobytí Prahy. Díky čím dál mrazivějším dnům dochází ve vojsku Lucemburků ke zvyšování nervozity. Sám Petr Žitavský se domnívá, že vedení již projednávalo možná opatření armády na zimní měsíce.⁷⁷ Jan Lucemburský uvažoval o usídlení se na některém z hradů, Rudolf Falcký chtěl celou akci zakončit a dát se na ústup. Praha byla nakonec dobyta, a to za pomoci obyvatel Starého Města. Podle

---

⁷⁵ BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny zemí Koruny české: 1310-1402*. 4a, 2003, s. 23.

⁷⁶ VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny zemí koruny české (1250-1310)*, 2002, s. 164.

⁷⁷ BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny zemí Koruny české: 1310-1402*. 4a, 2003, s. 25.

Zbraslavské kroniky k tomu došlo díky kaplanovi Elišky Přemyslovny Berengarovi,⁷⁸ který otevřel bránu města.

Takto došlo 3. prosince k proniknutí vojska Jana Lucemburského za hradby a Staré Město bylo bez větších problémů obsazeno. Na Malou Stranu a Hrad se urychleně stahuje Jindřich a odtud začíná vést jednání s Lucemburky. Před naprostou devastací byl Jindřich Korutanský zachráněn díky královně Anně. Ta vyjednala s Petrem z Aspeltu, blízkému rádcí Lucemburků, možnost nekrvavé kapitulace jeho vojska. Jindřich Korutanský společně s manželkou prchají tajně z Prahy okolo půlnoci 9. prosince 1310. Prozíravě vzali s sebou i rukojmí (několik měšťanů), ty však osvobodil Vilém Zajíc z Valdeka, a to ještě v Praze.⁷⁹

V posledních letech autorita krále pozbyla lesku,⁸⁰ a tak Jana čekal nelehký úkol, ovšem v jemu příznivě nakloněném prostředí, na rozdíl od situace u Jindřicha Korutanského. Jelikož někteří z aristokracie podporovali Jindřicha, v očích Jana se okamžitě zdiskreditovali. Přestože někteří se postavili prostřednictvím svých zástupců za vyslání poselstva za Jindřichem VII., Jan Lucemburský je odmítá pozvat na jednání o formách vlády v království.⁸¹

Rovněž Vaníček píše o počínání Jindřicha Korutanského nepříliš lichotivě. Dle něj, přestože byl Jindřich nyní jedním z nejmocnějších panovníků ve Svaté říši římské, jeho vláda znamenala v Čechách období nestability. Česká šlechta ho považovala za slabého a marnotratného a začala hledat schopnějšího nástupce. Mezitím na české království vrhl žádostivé oko i nový německý král Jindřich VII., člen rodu Lucemburků. V roce 1310 Jindřich VII. domluvil sňatek svého nejstaršího syna Jana s Eliškou, mladší sestrou zesnulého krále Václava III.⁸²

4.10 Další volba římského krále a sňatková politika

Jindřich Korutanský se později v roce 1314 při volbě nového římského krále staví na stranu Fridricha Habsburského proti Lucemburkům.⁸³ V době, kdy Jan Lucemburský odjíždí

---

⁷⁸ Tamtéž, s. 25.

⁷⁹ BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny země Koruny české: 1310-1402*. 4a, 2003, s. 25.

⁸⁰ Tamtéž, s. 27.

⁸¹ Tamtéž, s. 29.

⁸² VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny země koruny české (1250-1310)*, 2002, s. 115.

⁸³ BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny země Koruny české: 1310-1402*. 4a, 2003, s. 43.

z Čech do zahraničí, se proti němu sjednotila jinak mezi sebou znesvářená šlechta v čele s Vilémem Zajícem z Valdeka a Petrem z Rožmberka. Jejich přáním bylo umožnit přístup na trůn raději Fridrichu Habsburskému, se kterým byla proti Janovi uzavřena dohoda. Těchto jednání šlechty se zúčastnil také Jindřich Korutanský, který měl Fridrichem Habsburským slíbenou podporu při znovuzískávání českého trůnu.⁸⁴

V rámci sňatkové politiky Jana Lucemburského byly s Ludvíkem Bavořem, jenž dal svůj slib o zprostředkování dvou navzájem se podmiňujících sňatků, domluveny tyto sňatky: Marie, sestra Jana, se provdá za manžela nyní již o mnoho staršího a vdovce Jindřicha Korutanského a syn Jana Václav se oženil s Markétou, dědičkou Korutan.⁸⁵ V bitvě u Mühldorfu v roce 1322, která měla rozhodnout mezi soupeřícími králi římskými, se přidal Jindřich na stranu Habsburků společně s uherským králem Robertem z Anjou.⁸⁶ O Vánocích v roce 1326 Jindřich hostil v Innsbrucku dva římské krále – Ludvíka Bavora a Fridricha Sličného, ti se snažili dohodnout na podrobnostech týkajících se římské jízdy.⁸⁷

4.11 Otázka korutanského dědictví

Otázka korutanského dědictví ležela Janu Lucemburskému na srdci dlouhou dobu. Jeho snahou bylo získat jak Korutany, tak Tyroly. V souvislosti se sňatkem Markéty Lucemburské a Jindřicha Dolnobavorského se Jan pokouší utvořit alianci se samotným Jindřichem Korutanským. V roce 1320 po prvním nepovedeném pokusu znovu přichází Jan za Jindřichem s další nabídkou sňatku, a to se svou sestřenicí Beatrix z Gaesbeke, zároveň trval na svatbě svého mladšího syna Jana Jindřicha s dcerou Jindřicha Korutanského Markétou, narozenou ve druhém manželství s Adelhaidou z Braunschweigu. Na tu byla upřena ze strany Jana Lucemburského největší pozornost, protože právě ona byla nejpravděpodobnější dědičkou korutanských držav. Nicméně, s vyšším Jindřichovým věkem se snižovala pravděpodobnost narození mužského potomka, navíc jeho starší dcera nebyla zdravá duševně. Jelikož Jan, Jindřich a Markéta byli prozatím stále dětmi, šlo pouze o jakési možné náčrty eventuálního vývoje. Tento plán by teoreticky mohlo zkomplikovat

---

⁸⁴ Tamtéž, s. 53.

⁸⁵ BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny země Koruny české: 1310-1402. 4a, 2003, s. 76.

⁸⁶ Tamtéž, s. 84.

⁸⁷ Tamtéž, s. 101.

neproběhnutí svatby Jindřicha s Beatrix, která se za něj rezolutně odmítá provdat vzhledem k jeho věku.

Tohoto promptně využili Habsburkové, kteří se chtěli sblížit s Jindřichem za účelem získání většího vlivu. Nabídli mu za manželku sestru vévody Leopolda Beatrix Savojskou. Návrh byl však zmařen z důvodu příbuzenského vztahu otce potenciální nevěsty Amadea V. Savojského s Janem Lucemburským. Amadeus, který se okamžitě zapojil do jednání, začal bránit zájmy Lucemburků. Během podzimu 1327 se Janovi po dlouhých jednáních podařilo dosáhnout svatební smlouvy mezi budoucími manžely Janem Jindřichem a Markétou Korutanskou. Vše proběhlo pod garancí třinácti předních českých pánů a olomouckého biskupa Hynka z Dubé. Ti všichni se zaručili za splacení poměrně vysokého věna Janu Jindřichovi, což byl akt, který by mohl být pokládán za jakousi kompenzaci za rezignaci Jindřicha Korutanského jakožto českého krále.⁸⁸

Habsburkové z těchto zásnub nebyli nadšeni a brzy se dostali s Janem do ozbrojeného konfliktu. Stranou zůstává Ludvík Bavor, přestože nijak nepodporuje Lucemburka v jeho expanzivním počínání, a tak v roce 1330 potvrzuje žádost Jindřicha o možné dědičnosti i v ženské linii v případě, že nebude mít syna. Souhlas se však neobešel bez podmínky. Požadoval souhlas římského krále ohledně převzetí léna manželem potenciální dědičky, což znamená nárokování si možnosti rozhodnutí ohledně vývoje dědictví korutanského. Král Jan Lucemburský prohlédl tento záměr, přesto došlo k uzavření spojení Habsburků s císařem Ludvíkem Bavorem. V tajné dohodě bylo potvrzeno, jakým způsobem se rozdělí korutanské dědictví. Po smrti Jindřicha Korutanského, měly Korutany a Jižní Tyroly náležet Habsburkům, Tyroly naopak bavorským Wittelsbachům.⁸⁹

4.12 Závět' a smrt Jindřicha Korutanského

Jindřich Korutanský ve své závěti nechal jmenovat Jana Lucemburského poručníkem svých dvou dcer. Dále přikázal své šlechtě, aby složila Janovi podmíněčný hold jako do budoucna možnému pánovi. Ten se v souvislosti s tímto aktem zavázal dodržovat všechna zemská práva.⁹⁰ Věno garantované dvanácti českými pány Janu Jindřichovi doposud nebylo

---

⁸⁸ BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české: 1310-1402. 4a, 2003, s. 113.

⁸⁹ Tamtéž, s. 114.

⁹⁰ Tamtéž, s. 115.

vyplaceno, proto syn Jana Lucemburského Karel na popud svého otce odjíždí z Itálie, aby vyjednal nové podmínky ohledně této záležitosti s Jindřichem Korutanským. Společně k nové dohodě nakonec zdárně dospěli.⁹¹

Jindřich umírá v Tyrolsku 2. dubna 1335 a Lucemburkové na odezvu jejich dvou konkurentů nemuseli dlouho čekat. Wittelsbachové i Habsburkové velmi rychle projeví zájem o území Jindřicha Korutanského. Ludvík, císař Svaté říše římské, odmítl dodržet jakékoliv v minulosti uzavřené smlouvy o korutansko-českém dědictví a vůči zemím Jindřicha zaujal postoj odumřelého léna Říše. Navíc měl na paměti tajnou dohodu s Habsburky (z roku 1330), a tak jim v Linci 2. května nechal udělit v léno Korutany, Kraňsko i Jižní Tyroly. Samotnému Ludvíku připadly Jižní Tyroly, k nimž náležel Innsbruck se Stamsem, rodovým klášterem Menhartovců.

---

⁹¹ Tamtéž, s. 127.

5 Nový pohled na Zbraslavskou kroniku podle Jakuba Razima

Především na základě úsilí Jakuba Razima se ukazuje, jakým způsobem byl Žitavský zaujatý a vyvstává na povrch spletitá obhajoba plánu, v němž sám hrál neopomenutelnou roli.⁹²

5.1 Kritéria hodnocení Zbraslavské kroniky

Ze strany mnohých historiků se korutanskému vévodovi Jindřichovi kvůli jeho snaze získat český trůn dostalo značného odsuzování. Jak středověcí, tak novodobí dějepisci charakterizovali Jindřicha na základě téměř až propagandisticky zaměřené Zbraslavské kroniky. To se v současnosti ukazuje jako chybné a zjednodušené počínání, jelikož nebyli brány v potaz jiné pramenné dokumenty. Z pohledu přesnosti záznamů a nestranného hodnocení ztrácí kronika na důvěryhodnosti.⁹³

Proto, aby Zbraslavská kronika mohla být správně posuzována, nesmí být opomenuto vzít v potaz hned dvě záležitosti do velké míry určující její podobu. Za prvé jde o období, kdy bylo dílo vytvořeno, dále o samotnou osobnost autora kronikáře Petra Žitavského.⁹⁴ Dílo vzniká v období boje o trůn po vymření Přemyslovců, někteří mluví o jakési společenské újmě, která v souvislosti s tímto vzniká a pokusech o hledání ideálního východiska, čímž je poukázáno právě na Zbraslavskou kroniku, jež zaujímá v českém prostředí přední místo. Kronika nabízí originální řešení otázky nástupnictví v teoretické rovině, nejde tedy jednoduše o popis dějin v klasickém slova smyslu.⁹⁵

Oslava Boha jakožto hybné síly dějin byl jedním z klíčových motivů kronik středověku v rámci židovsko-křesťanského zázemí. Petr Žitavský tak chronologický výčet událostí během vlády Jindřicha mohl zamýšlet jako sondu do malých dějin spásy Českého království. Vezme-li se v potaz následující souhrn, vše by dávalo smysl. To, že byl po smrti Rudolfa dosazen Bohem na český trůn Jindřich Korutanský zapříčiní dostání se k moci lidem bezbožným plných nepravostí a násilí, jež ničí České království. V kronice je vše vysvětleno

---

⁹² CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Petr Žitavský a mýtus poslední Přemyslovný. 2011, s.44

⁹³ RAZIM, Jakub. *Čechy, Korutany a Tyroly pod vládou Jindřicha Korutanského*, 2014, s. 7.

⁹⁴ RAZIM, Jakub. Jindřich Korutanský – rex tyrannus. Realita a fikce na stránkách Zbraslavské kroniky, 2007, s. 165.

⁹⁵ Tamtéž, s. 166.

jako trest přicházející od Boha na český lid za jeho hříšné činy.⁹⁶ Lucemburkům je tak do rukou vložena náprava pořádku země, kterou Jindřich nedokázal zajistit.

Leitmotivem protkávajícím celou kroniku je bilancování dobra a zla. Názorným příkladem je představování prolucemburského seskupení, při němž je řeč o moudrosti, dobrotě a míru oproti těm, kteří byli zaslepeni a brojili jen pro své vlastní zisky ze strany Jindřicha. Pro zdůraznění těchto protipólů zachází Petr Žitavský ještě dále, když se neobává zakomponovat do díla světelnou symboliku. Jindřich představuje temnotu, strach a soužení, ze kterých je nutno utéci směrem ke světlu, k vysvobození vstříc římskému králi Jindřichovi VII.⁹⁷ Zcela zřetelný je zde odkaz na Nový Zákon. Tento dualismus rovněž v díle zbraslavského opata hraje zásadní roli. Je totiž z toho možné vyvozovat jednotlivé individuální představování dějinných postav.⁹⁸

Ve 14. století postupně dochází k odklonu obvyklého jednostranného charakterizování postav, které do té doby bylo již od antické éry běžným způsobem užívané v psaných dílech. Petr Žitavský se však stále drží zaběhnuté schématickosti postav. Kupříkladu Jan Lucemburský je zpočátku popsán jako držitel pouze kladných vlastností jako je šlechtnost a moudrost.⁹⁹ Dokonce je srovnáván s prestiží a okázalostí starozákonního krále Šalamouna.¹⁰⁰

Proto je nutné všechny výše uvedené důvody brát v potaz a na Zbraslavskou kroniku se zaměřit s ohledem na dílo vytvořené příslušníkem protikorutanské strany a podporovatele Lucemburků. O nezájatosti a kritickém pohledu nemůže být řeč. Jakub Razim se nedívá na kroniku jako na literární počín reflektující dějinné události, nýbrž rozkrývá na poli

---

⁹⁶ RAZIM, Jakub. Jindřich Korutanský – rex tyrannus. Realita a fikce na stránkách Zbraslavské kroniky, 2007, s.167.

⁹⁷ ŽITAVSKÝ, Petr. Zbraslavská kronika. Chronicon aulae regiae, 1976, s. 137.

⁹⁸ RAZIM, Jakub. Jindřich Korutanský – rex tyrannus. Realita a fikce na stránkách Zbraslavské kroniky, 2007, s. 168.

⁹⁹ Tamtéž, s. 169.

¹⁰⁰ ŽITAVSKÝ, Petr. Zbraslavská kronika. Chronicon aulae regiae, 1976, s. 151.

popisování vlády vévody Korutanského v Čechách jakýsi soubor myšlenek, argumentů opravňujících nástup Lucemburků na český trůn.

5.2 Petr Žitavský

Je známo, že zbraslavský mnich Petr Žitavský byl Jindřichovým vrstevníkem. Narodil se někdy v rozmezí let 1260 až 1270 v Žitavě. Z útržků ve Zbraslavské kronice se lze domnívat, že ke konci 13. století žil v Praze a měl zároveň přístup k panovnickému dvoru. Proto byl velmi informovaným v mnoha politických záležitostech. Poté vstupuje do kláštera cisterciáků ve Zbraslavi, v němž po čase začíná působit jako opat až do konce svého života (zemřel v roce 1339). Podpora klášterů, na kterou byli cisterciáci navyklí od panovníka za vlády vévody Korutanského dále nepokračuje, a tak se Zbraslavský klášter dostává do opozice vůči panovníkovi.

Dalším faktorem majícím vliv na vyznění Zbraslavské kroniky vůči Jindřichovi je blízký vztah Petra Žitavského k Elišce Přemyslovně. Ta je považována za nejdůležitějšího hybatele protikorutanské opozice v Čechách. Na vyjednání jejího sňatku s Janem Lucemburským a jeho propagaci se cisterciáci značně podíleli. Jakub Razim popisuje zobrazení Elišky v kronice pozbývající jakoukoliv kritiku. To vede k úvahám, že Zbraslavská kronika byla dílem vytvořeným přímo na popud samotné Elišky Přemyslovny. Jisté však je, Žitavský byl jejím rádcem, důvěrným přítelem a zároveň se zúčastnil výjezdu poslů za římským králem Jindřichem VII.¹⁰¹ Ti přichází s nabídkou české koruny pro Jindřichova syna Jana a způsobí tak konec působení Jindřicha Korutanského v českých zemích.

5.3 Jindřich Korutanský jako tyran

Jako protiklad k idealizaci českého krále Václava II. slouží postava Jindřicha k vyobrazení krále – tyrana podle latinské středověké charakteristiky v písemnictví. Za tyrana byl považován jak ten, kdo získal politickou moc násilím, tak panovník zneužívající své legitimní moci. Někdy byl takto označen zrádce, člověk bořící královský majestát. Tyran je

---

¹⁰¹ RAZIM, Jakub. Jindřich Korutanský – rex tyrannus. Realita a fikce na stránkách Zbraslavské kroniky, 2007, s. 166.

jasným protipólem ideálu panovníka, porušuje totiž práva a spravedlnost.¹⁰² Rozsah svých pravomocí překračuje, aby podrýval hodnoty stanovené Bohem, je to škůdce všeobecného blaha, což byl nejvyšší cíl tehdejší společnosti. Jestliže si vladař svým konáním vysloužil označení tyrana, mohlo to vést k vytvoření protipanovnické aliance a následnému sesazení. V případě porušování řádu daného Bohem bylo morálně podpořeno snažení o dosazení toho panovníka, který vše zlé od země odvrátí.

Proto není nikterak překvapivý výskyt charakteristických znaků pro tyranidu ve Zbraslavské kronice, a to nejenom v rámci osobnosti Jindřicha Korutanského, stejně tak i v jeho způsobu vládnutí.¹⁰³ Petr Žitavský píše o nestálosti, slabosti, neschopnosti vládnout,¹⁰⁴ stejně jako o nedbalosti, nedostatku autority, lakotě a zpupnosti.¹⁰⁵ Pokračuje výčtem chyb, kterých se Jindřich dopouští, a které působí českému království jen zkázu. Povolání cizinců do země, kteří jen zemi ničí stejně jako šlechtu, zneužití financování a pohostinného ducha sedleckého kláštera, zanedbávání ochrany chudých, vdov a sirotků. Kostely a kláštery jsou vykrádány, mír, řád a spravedlnost neexistují, české království jako celek upadá. Jindřich se dle Žitavského dostává na trůn za užití násilí, a aniž by měl jakoukoliv podporu obyvatel. Tímto mluví o nelegálním převzetí moci tyranem.¹⁰⁶ Stylizace vévody je zde nadměru jistá.¹⁰⁷

Skutečná historická osobnost Jindřicha Korutanského zůstává v kronice skryta, jelikož bylo vytvořeno Petrem Žitavským myšlenkové schéma, které ji zcela znemožňuje spatřit v reálném světle. Ať u jde o křesťanské pojetí vyprávění se symbolikou dobra a zla, světla a tmy nebo o záměrnou stylizaci postav, vize popření vlády Jindřicha Korutanského a ospravedlnění povstání proti němu a následné nastoupení Jana a Elišky na trůn byly

---

¹⁰² RAZIM, Jakub. Jindřich Korutanský – rex tyrannus. Realita a fikce na stránkách Zbraslavské kroniky, 2007, s. 170.

¹⁰³ Tamtéž, s. 171.

¹⁰⁴ ŽITAVSKÝ, Petr. Zbraslavská kronika. Chronicon aulae regiae, 1976, s. 127-128, 133, 131-132.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 127, 131, 161, 137-138.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 128.

¹⁰⁷ RAZIM, Jakub. Jindřich Korutanský – rex tyrannus. Realita a fikce na stránkách Zbraslavské kroniky, 2007, s. 172.

naplněny. Relevance kroniky z těchto důvodů upadá¹⁰⁸ a je nutno přehodnotit negativní obraz na Jindřicha jak ve středověku, tak i v moderní historii.

---

¹⁰⁸ RAZIM, Jakub. Jindřich Korutanský – rex tyrannus. Realita a fikce na stránkách Zbraslavské kroniky, 2007, s. 173.

6 Postava Jindřicha Korutanského podle Jakuba Razima

Neexistuje mnoho záznamů k rané části života Jindřicha. Známo je, že byl nejmladší syn tyrolského hraběte a korutanského vévody Menharta II. a Alžběty Bavorské. Ta se stala vdovou po Konrádovi IV., římském králi. Nejstarší sestrou byla Alžběta a jejich matka brzy po Jindřichově narození umírá. V dětství byl Jindřich přesunut za účelem výchovy ke dvoru Rudolfa Habsburského. Zde pobýval společně s jeho věrným podporovatelem Konrádem z Aufensteina. Brzy byl svým otcem vyučován vládním záležitostem, což je doloženo v mnohých panovnických listinách, kde figuruje jako svědek.¹⁰⁹

Poprvé se válečných bojů účastnil Jindřich při tažení proti Ivanovi Kyseckému, dále figuroval v potlačování vzpoury šlechticů v Korutanech. Dle přání zesnulého otce připadá vláda korutanského dědictví všem synům, nicméně kvůli nemoci Ludvíka si oblasti vlivu rozdělili pouze dva bratři. Ota měl na starosti vnitřní záležitosti, Jindřich se zabýval zahraničními vztahy. Později se stává český trůn zdrojem konfliktů mezi Habsburky a Menhartovci, které se málem projeví vojenskými střety. Toto napjaté období bylo ukončeno znojenským mírem v roce 1308, v němž se Habsburkové zavázali k rezignaci na český trůn.

V rámci své domoviny v Tyrolech a Korutanech Jindřich vždy jednotlivá politická rozhodnutí konzultoval se svými blízkými. Využívána k tomu byla zasedání jak neformálních seskupení, tak oficiálních porad panovnické rady, jejíž počátky je možné nalézt již u Menharta II. Brzy se staly Jindřichovou každodenní nezbytností při vládním působení. Na závěry rady byl brán zřetel v oblasti širokého spektra Jindřichova působení. A tak byla také otázka zahraničních záležitostí projednávána ať už se jednalo o způsob boje, uzavření sňatků či aliančních smluv s evropskými panovníky. Ani vnitřní otázky nebyly projednávány bez přihlídnutí k hlasům tohoto poradního orgánu. Rada měla vliv rovněž na dohlížení na účetnictví nebo udělování svobod poddaným.¹¹⁰

Nabízející se otázkou je, do jaké míry bylo možné položit základy obdobné rady Jindřicha v prostředí českých zemí? Podmínky k tvorbě tohoto poradního sboru Jindřich příliš

---

¹⁰⁹ RAZIM, Jakub. *Čechy, Korutany a Tyroly pod vládou Jindřicha Korutanského*, 2014, s. 8.

¹¹⁰ RAZIM, Jakub. *Čechy, Korutany a Tyroly pod vládou Jindřicha Korutanského*, 2014, s. 275.

přívětivé neměl. Ani Josef Šusta toto tvrzení nerozporuje, když mluví téměř o loutkové vládě Jindřicha, s tím, že skutečnou moc má v rukou panstvo, které s Jindřichem z Lipé v prvních řadách se obohacuje na královském majetku.¹¹¹ O vzrůstajícím vlivu bohatých, oligarchizaci správy českého království mluví například Jiří Kejř. České království se v tehdejší době ocitá ve spárech vlivných a bohatých protichůdných seskupení, kdy jedni Jindřicha nadále podporují, druzí vše činí proto, aby byl z trůnu sesazen. Nastává velká krize Českého království jako instituce.¹¹²

To způsobilo nedůvěru vůči legitimitě nástupců Přemyslovců. Jindřich jako panovník nedokázal naplnit jeden ze základních požadavků krále, a to mír alespoň v rámci Českého království. V tomto období strachu, nejistého výhledu do budoucna a vnitřních sporů mezi skupinami Lucemburků, Habsburků i Menhartovců nedokázali Jindřich Korutanská a jeho okolí dojít k jakékoliv dlouhodobější shodě. Nakonec silnější protikorutanská strana, ve které figurovala část měšťanů a pražský biskup, nabízí korunu Lucemburkům.

Důvod proč k tomu dochází není tolik zapříčiněn Jindřichovým neodpovídajícím jednáním, jako spíše v prostém neumožnění užití zaběhlých panovnických postupů za účelem získání přízně ze strany elit politické scény za pomoci zástav či lén. Jindřich jednoduše nedokázal bez těchto nástrojů uklidnit těžko ovládnutelnou šlechtu. Navíc se dostává do konfrontace s mnohými zemskými obcemi, které nabírají stále větší sebevědomí a za čelem získání většího vlivu vznášejí na Jindřicha různorodé požadavky. Toto počíná však Jindřich ze své domoviny neznal a ve skutečnosti tak netušil, jak se k tomu smysluplně postavit. Odlišná scéna politické kultury je tedy důležitým faktorem, je-li cílem posouzení Jindřichovy vlády v Čechách.¹¹³

Špatná finanční situace Českého království, do které Jindřich vstupuje, neposkytuje příliš široké spektrum možného ovlivňování politického dění. V důsledku nedostatku financí, s čímž bojoval Jindřich prakticky do konce života, měl svázané ruce a značně omezené pole působnosti. Do dluhů byl uvržen kvůli expanzivnímu počínání Václava II. a úplatkům, které

---

¹¹¹ ŠUSTA, Josef. České dějiny II-2. Král cizinec, 1939, s. 20-21, 42.

¹¹² RAZIM, Jakub. Čechy, Korutany a Tyroly pod vládou Jindřicha Korutanského, 2014, s. 278.

¹¹³ RAZIM, Jakub. Čechy, Korutany a Tyroly pod vládou Jindřicha Korutanského, 2014, s. 278-279.

byly zásadní pro rozhodování při volbě roku 1306 a 1307. Vše nebyl schopen splatit ani Jan Lucemburský, nicméně po hospodářské stránce na tom byli poslední Přemyslovci, Jindřich i Lucemburkové podobně.¹¹⁴ Vzhledem k tomuto finančnímu stavu byl Jindřich nucen spoléhat na vojenské posily ze zahraničí a vojsko bylo živeno z peněz obyvatel. Tak dochází prakticky k bezvládní a nespokojenosti s Jindřichovou vládou, která vyústila roku 1310 ve státní převrat.¹¹⁵

Protože svou první manželku Annu přežil o mnoho let, naskytla se mu během té doby příležitost oženit se s Adlétou Brunšvicovou, se kterou měl dvě dcery. Adlétu, která byla nemocná a Markétu, později zvanou Pyskatou. Další manželství uzavřel s Beatrix Savojskou, se kterou žádné děti neměli.¹¹⁶

Významným dílem pro přesné posuzování událostí let 1307 – 1310 v Českém království je dílo Otakara Štýrského. Ten ve své kronice podává pohled na Jindřicha nikoliv jako vládce-tyrana, ale jako dobromyslného aktéra, mírné povahy a poměrně schopného vladaře, který byl nucen pohlížet na události, na něž ve skutečnosti nemá reálný vliv. V očích Štýrského je za nejzásadnější důvod, proč nebyl Jindřich úspěšným panovníkem, označeno působení českého panstva. Ačkoliv nerozhodnost Jindřicha není opomenuta, dokáže Štýrský postihnout vývoj událostí a příčiny pádu Jindřicha relativně objektivně. Konec Jindřichova působení v Českém království nespojuje příliš s jeho nevelkým uměním vlády.

Obraz Žitavského reprezentuje Jindřicha jako tyrana a slabocha plného apatie vůči dobru v království, na druhou stranu představa bojovného hrdiny, podporovatele turnajů, rytířství i mecenáše umění se vyskytuje ve dvorské literatuře i v tyrolských účetních listech. Jan, viktrinský opat, o něm píše také kladným způsobem. Vyzdvihuje jeho zbožnost, velkodušnost i dobrou fyzickou zdatnost. Neodpouští si však poznámku ohledně nedostatečné proaktivity při jednání Jindřicha s českými pány, když konali nepravosti. Není

---

¹¹⁴ Tamtéž, s. 286.

¹¹⁵ RAZIM, Jakub. Jindřich Korutanský jako český král ve světle dobových svědectví. 2007, s. 131.

¹¹⁶ RAZIM, Jakub. Čechy, Korutany a Tyroly pod vládou Jindřicha Korutanského, 2014, s. 8-9.

to nijak překvapivým hodnocením, čeští páni Jindřicha dvakrát dosadili na trůn, a naopak dvakrát sesadili a v době jeho vládnutí jej příliš nerespektovali.¹¹⁷

Vnímání postavy Jindřicha v německy psaných textech autorů jako byli Hirzelin, Otakar Štýrský nebo Peter Suchenwirt je naprosto odlišné od tradičního obrazu českých historiků. Píše se o něm zcela otevřeně jako o ideální rytíře i panovníka zároveň. Často jsou zmiňovány rytířské cnosti, které podle těchto autorů Jindřichovi nechyběly, a zvláště v německé poezii je možné číst o mnohých Jindřichových úctyhodných vlastnostech jako je například upřímnost, poctivost, štědrost, zdrženlivost a věrnost. Kromě jeho neobyčejného vladařského umu jsou také jeho schopnosti jako je dvornost a vytříbené vychování nezastřeně adorovány.¹¹⁸

---

¹¹⁷ Tamtéž, s. 7-8.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 289.

7 Pohled na Jindřicha Korutanského s ohledem na práci Jakuba Razima

7.1 Sňatek Jindřicha Korutanského a Anny Přemyslovny

Otec Anny Přemyslovny Václav II. v boji s Albrechtem Habsburským potřeboval další spojence, proto se obrací do alpských zemí na rod Menhartovců, o kterém český lid neslyšel poprvé, a to nejen díky sousedství se zeměmi Přemysla Otakara II., českého krále. Po smrti otce Jindřicha Menharta II. Tyrolského, který byl spojencem Albrechta Habsburského, si správu jeho panství rozdělili Menhartovi tři synové Ludvík, Ota a Jindřich. Ten nejmladší z nich, Jindřich Korutanský, byl narozen v roce 1265 či 1270. Tři bratři po dlouhou dobu podporovali věrně svého švagra Albrechta Habsburského. Jindřich Korutanský se v té době poměrně netypicky neoženil až do svých pětatřiceti či snad čtyřiceti let. S možností sňatku s Annou Přemyslovnou se otevírá nová cesta, kterou by se mohla politika rodu Menhartovců vydat, neboť tímto by došlo k novému nastolení rovnováhy sil v rámci střední Evropy. Tato nabídka byla dalším podnětem k tomu, aby se postupně podpora Menhartovců vůči Habsburkům začala hroutit.¹¹⁹

Korutanští vévodové totiž odmítají participaci na tažení Habsburků do Čech v roce 1304. Je tedy vysoká pravděpodobnost již probíhajících jednání Jindřicha s Václavem II. ve stejnou dobu. Pro Menhartovce by došlo k výhodnějšímu spojení, jež by bylo navíc stvrzeno královským sňatkem. Jelikož si byl Albrecht dobře vědom důležitosti podpory Jindřicha, projevil snahu zachovat spojení prostřednictvím vydání listiny ve Vídni roku 1305, v níž rozšiřuje práva korutanských vévodů vůči clům Říše v Luegu a Bolzanu. Albrecht ale přesto neuspěl ve svém záměru. Václav II. navíc přichází s nabídkou vydat Jindřichovi veškeré listiny, na něž se ještě donedávna odvolával kvůli získání dědictví v Korutanech a v Kraňsku, což mohlo hypoteticky vést k ohrožení Menhartovců.

Nabídnutá ruka Přemyslovny Anny byla logickým krokem, který by zajistil prospěch politice jejího otce, pro Jindřicha tento sňatek představoval velkou prestiž, skok do vyšších sfér politiky. Hypotéza, zda již v tuto chvíli přemýšlel nad možností získat dědictví

---

¹¹⁹ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 79.

Přemyslovců v případě úmrtí posledního mužského potomka, není doposud potvrzena. Na sňatku se Václav II. s Menhartovci domluvil pravděpodobně v době přelomu roku 1304 a 1305. Jindřich se s Annou neznal, nejspíše se tedy potkávají až při svatebním jednání či v těsné blízkosti svatebního dne. O tom, zda Anna o Jindřichovi slyšela již před tím, je možné spekulovat, podle některých zpráv byl Jindřich proslulý svou hrdinskou válečnou dráhou.¹²⁰

Jindřich přichází do Čech po období Vánoc, a to v doprovodu bratrance Albrechta, Gořičského hraběte, Oldřicha, hraběte z Heunburka a dalších pánů. Svatba proběhla pravděpodobně na Pražském hradě, mnoho detailů ovšem zaznamenáno nebylo. Snad jen Petr Žitavský opět s notnou dávkou záště vůči manželům tuto událost krátce glosuje. Překvapením je nepřítomnost Jindřichova bratra Oty, který se pravděpodobně rozhodl pro neúčast na svatbě z důvodu své slabé tělesné konstituce. Cestování snášel se značnými obtížemi. Silnějším argumentem je však fakt, že si nechtěl proti sobě poštvat Habsburky, a tak se sňatkem bratra ve skutečnosti nesouhlasil. V té době mezi oběma bratry nebyly příliš dobré vztahy.¹²¹ Žitavský Jindřicha dokonce kritizuje pro jeho dětinské počínání.¹²²

Tento stav došel tak daleko, že se rozhodovali, zda nebude adekvátním řešením své alpské země rozdělit. Anna dostala slíbené věno ve výši deseti tisíc hřiven stříbra dle tradice Přemysloven, což nebylo nic neobvyklého v tehdejších okolních zemích, Jindřichovi však na velikosti věna příliš nezáleželo, jelikož sňatek mu přinášel i tak množství výhod, které přichází s přiřazením se do královské rodiny. Krátce po svatbě se manželé vydali do Jindřichovy domoviny skrze Bavorsko. Pro Annu, která jakožto královská dcera byla nejspíše vychována s tím, že jednoho dne opustí české království, aby mohla následovat svého chotě, odchod nebyl z toho důvodu ničím překvapivým.

Cestou se konala zastávka v Landshutu u bavorských vévodů, kteří byli hlavními vyjednávači jejich sňatku. Zde Jindřich zařídil sepsání listiny, která potvrzovala jeho manželce zastavení majetku o hodnotě 25 tisíc hřiven stříbra, z nichž 10 tisíc tvořilo věno

---

¹²⁰ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 80.

¹²¹ Tamtéž, s. 80.

¹²² DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana. K pojetí dobré vlády v kronice Zbraslavské. 2010, s. 93.

zajištěné Anniným bratrem Václavem III. Zbýlých 15 tisíc dostane od manžela jako svatební dar. Mimo jiné dostala hrad Thaur a Tratzberg. Správa jejího majetku sice byla reálně vykonávána Jindřichem, nicméně Anna měla záruku, že v případě manželovy smrti bude dostatečným způsobem zajištěna.¹²³

7.2 Události po vraždě Václava III.

Vraždou Václava III. v Olomouci dochází ke složité situaci. Dodnes není známo, kdo byl v jejím pozadí, především jde ale o konec čtyřsetleté vlády Přemyslovců a vyvstává tak otázka kritérií nástupnictví. Ačkoliv vývoj již známe – nejprve usedl na trůn Jindřich Korutanský, poté Rudolf Habsburský, toho opět střídá Jindřich, a nakonec se stává králem Jan Lucemburský – každý z nich si vymáhá právo na český trůn po boku jiné manželky náležející k Přemyslovcům a právo rozdílných argumentů. Rovněž tábory jejich přívrženců se lišily. V konečném důsledku to nebyly práva, kterými se mohli domáhat trůnu, ale spíše reálný mocenský vliv či vojenská síla a zastrašování.¹²⁴

Po vraždě Václava III. se celá společnost dostává na určitou chvíli do jakési letargie. Tato nečekaná událost přinesla mnoho obav o budoucnost. Brzy na to se však mnozí čile pouštějí do vyjednávání ohledně nástupnictví, přičemž se celé rozhodnutí o této otázce přesouvá do Prahy. Zde totiž platí, že ten, kdo má pod kontrolou Prahu, ovládá stejně tak celé království. Zároveň bylo zřejmé, že jakýkoliv kandidát bude muset podstoupit volbu zemským představenstvem. Tímto měla být potvrzena legitimita panování daného krále. Až sekundární záležitostí bylo přijímání Čech v léno z rukou císaře.

Sněm k volbě nového krále se sešel pouhých osmnáct dní po smrti Václava III. Kandidátek na dědictví Přemyslovců nebylo málo, patřily mezi ně jak čtyři dcery Václava II., tak královna Alžběta Rejčka.¹²⁵ Díky věku nejstarší Václavovy dcery Anny a jejího uzavřeného manželství s Jindřichem se stává nejpravděpodobnější volbou. Navíc Jindřichovi Korutanskému přihrál fakt, že mu Václav III. před tím, než odjel na tažení do Polska, svěřil správu země. Při jednání na volebním sněmu byly brány v potaz listiny obsahující dědičná

---

¹²³ TELNAROVÁ, Kateřina. *Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy*, 2010, s. 82.

¹²⁴ ŽEMLIČKA, Josef. *Kdo na český trůn?, Nástupnická otázka po 4. srpnu 1306*, 2010, s. 99.

¹²⁵ TELNAROVÁ, Kateřina. *Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy*, 2010, s. 83.

privilegia udělená císařem o možnosti dědictví i v ženské linii. Jak kronikáři, tak historikové nemají jednoznačný názor na to, zda se jedná o skutečnost nebo jde o smyšlený fakt.¹²⁶

Například Kateřina Charvátová se domnívá, že zmínka o existenci tohoto privilegia je pravdivá. Podle jejího názoru Přemysl Otakar II. musel vidět v tomto privilegiu nesmírný benefit. Již z předchozích dob měl zkušenost s obdobou tohoto dokumentu, s tzv. privilegiem minus, který hrál roli při nástupu na rakouský trůn, při jeho sňatku s Markétou Babenberskou. Na základě toho, že sám po dlouhou dobu měl pouze dcery, je záhodno usuzovat, že podobnou úmluvu mohl vyžadovat. Vzhledem k tomu, jak vlivné měl Přemysl Otakar II. postavení a vliv, nemuselo být pro něj obtížné toto privilegium skutečně získat. Navíc tomu nasvědčuje i jeho blízký vztah s králem Richardem Cornwallským. Ať už privilegia existovala či nikoliv, faktem zůstává, že vždy bylo zohledňováno u Přemysloven jejich dědické právo.¹²⁷

7.3 Vztah Jindřicha Korutanského a Anny Přemyslovny

Podle slov Petra Žitavského bylo z úst opata Konráda vyřčeno, že Anna Přemyslovna, i když nazývána královnou českou, nebyla v českém království držena v úctě, a to kvůli velké neoblíbenosti jejího chotě.¹²⁸ Stejně jako postavu Jindřicha Korutanského, popisují kronikáři Karlovy doby také Annu negativním způsobem. Petr Žitavský ani nezastírá v celé kronice působení své postavy a užívá subjektivních formulací jako je „podle mého mínění“, „četl jsem“ apod.¹²⁹ Shazování Jindřicha a Anny je ovšem jen jeden z úhlů pohledu. Prostudovali se řádně část pramenů korutanských, je možné získat na oba manželé rozdílný pohled. O Anně Přemyslovně se mluví hrdě jako o dědičce přemyslovské, české královně a tyrolské vévodkyni.¹³⁰

---

¹²⁶ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 84.

¹²⁷ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Petr Žitavský a mýtus poslední Přemyslovny. 2011, s. 45.

¹²⁸ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 77.

¹²⁹ BLÁHOVÁ, Marie. Petr Žitavský o sobě: (Zbraslavská kronika jako ego-dokument), Za zdmi kláštera: Cisterciáci v českých zemích, 2010, s. 68-71.

¹³⁰ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 78.

Podle všeho Anna při politických rozhodováních stála vždy po boku svého manžela, otázkou je, nakolik měla na jeho politické kroky ve skutečnosti vliv. Anna se veřejně postavila za manžela v listině, kde potvrzuje dodržení závazků kvůli ujednané finanční půjčce určené pravděpodobně Rajmundovi, jenž měl podíl na zvolení Jindřicha. Ten mu za to dal hrad Bítov jako léno dědičné.¹³¹ Ke korunovaci Anny nejspíše nikdy nedošlo, jelikož Zbraslavská kronika jí několikrát titul upírá. Proč tomu tak je, není jisté, protože Jindřichovi kronikáři, přestože nikdy korunován nebyl, titul krále přes značné antipatie přiřknout dokázali.¹³²

Ve své závěti Jindřichovi odkázala svá veškerá práva vůči Českému království a markrabství Moravskému. Do své smrti se považovala za jedinou dědičku těchto zemí a Jana Lucemburského s Eliškou Přemyslovnou neuznávala.¹³³ Jindřich byl zprávou o smrti své ženy překvapen a hluboce zarmoucen, jelikož v těchto dnech pobýval mimo Lublaň, kde strávila Anna poslední chvíle života. Okamžitě po obdržení zprávy se vydává na toto místo.

O její smrti se dozvídáme z mnoha zahraničních pramenů,¹³⁴ avšak v Kronice Zbraslavské je jen krátká zmínka.¹³⁵ Žitavský sice také pohlíží na Annu negativním způsobem, protože ji nutně potřeboval dehonestovat, aby vyvrátil její nárok na trůn. Její postava však nedostává na rozdíl od Jindřicha v kronice takový prostor. Zda je to z úcty k Václavovi II., jehož dcerou byla, či z prosté potřeby Annu vytěsnit, se dnes nejspíše už nelze dozvědět.¹³⁶ Jindřich po smrti manželky žil ještě následujících dvacet dva let. Po celou dobu měl titul českého krále, záležitostí, která jej trápila z materiálních důvodů však bylo její věno, které nikdy nedostal vyplaceno. Vzhledem k jeho tíživé finanční situaci se snažil o jeho vyplacení vyjednávat i roku 1333 s Karlem IV.¹³⁷

---

¹³¹ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 90.

¹³² Tamtéž, s. 95.

¹³³ Tamtéž, s. 103.

¹³⁴ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 104.

¹³⁵ ŽITAVSKÝ, Petr. *Zbraslavská kronika. Chronicon aulae regiae*, 1976, s. 115.

¹³⁶ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Petr Žitavský a mýtus poslední Přemyslovny. 2011, s. 47.

¹³⁷ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 105.

Jindřichovým přáním bylo mít mužského potomka, který by zdědil nejenom českou korunu, ale také celé korutansko-tyrolské državy. Přestože měl čtyři bratry, žádný z nich neměl mužského dědice. Teorie o bezdětném manželství Jindřicha a Anny jsou vyvráceny některými prameny ze zahraničí, ty české o případných těhotenstvích a dětech nepodávají žádnou zmínku.¹³⁸ Kvůli nedostatečnosti potvrzených zpráv v pramenech není jisté, jak se vše ve skutečnosti s potomstvem Jindřicha a Anny odehrálo. Pravděpodobnou variantou je, že měli možná dítě, které zemřelo v útlém věku.¹³⁹

7.4 Volba českého krále

V české historii volby brzy nabraly pouze formální charakter, neboť po smrti Přemysla Otakara I. bylo nasnadě, že jeho nástupcem se stane Přemyslův syn, který do korunovace byl knížetem čekajícím na korunovaci. Až po roce 1306 se stávají volby opět záležitostí, v níž česká šlechta hraje klíčovou roli. Z určitého úhlu pohledu se mohou jevit dědická práva Přemysloven jako méně významná. Zároveň však všechny změny, které na udály na českém trůnu v letech 1306-1310 braly rovněž v potaz manželství s přemyslovskými princeznami. Díky nim byl jejich manželům umožněn přístup na trůn. Otázka dědického nároku ženy z právního hlediska se nyní stává více než aktuální.¹⁴⁰

Všichni tři zájemci o trůn si přáli, aby jejich vláda byla opřena o souhlas království. Například urputní Habsburkové, kteří České království prezentovali jako odumřelé léno Říše, si vymohli souhlas české šlechty se zvolením Rudolfa ještě před tím, než jej Albrecht obdařil praporci. Přestože se Rudolf oženil s vdovou po Václavu II. Alžbětou Rejčkou, Habsburkové si uvědomovali, že vhodnější by byl sňatek s Eliškou Přemyslovnou, druhou dcerou Václava II., ta ale byla Rudolfovou sestřenicí, a tak přes svatbu s Alžbětou chtěli demonstrovat právoplatný nárok na českou i polskou korunu. Lidé však stále měli na paměti, že Alžběta Rejčka nenáleží k české královské krvi a mezi dědičky Přemyslovců patří spíše Eliška.

---

¹³⁸ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 92.

¹³⁹ Tamtéž, s. 94.

¹⁴⁰ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Petr Žitavský a mýtus poslední Přemyslovny. 2011, s. 44.

Přes všechno toto výchozí postavení se nemínili v boji o český trůn Habsburkové vzdát. Albrecht se rozhodl použít svůj vliv v Říši. V průběhu znojemského setkání v lednu roku 1307 se Rudolf rozhodl symbolicky odstoupit z nároku na České země a poté dostává z rukou svého otce lenné korouhve, stejně jako Rudolfovi bratři. Jinými slovy, české země byly předány do rukou Habsburků. Nečekaná smrt Rudolfa a poté Albrechta ale způsobily rozdílný chod dějin.¹⁴¹

Robert Antonín se domnívá, že si byl Petr Žitavský velmi dobře vědom částečných právoplatných nároků Říše na český trůn. Toho si lze všimnout již při první volbě, v níž Petr straní Rudolfovi. Zároveň Žitavský neopomíná přidat argumentaci podporující opět nárok Říše v další volbě po smrti Rudolfa. Jednání sněmu vyústilo k volbě Jindřicha Korutanského, „moudrá část“, která preferovala Rudolfova bratra Fridricha Habsburského, byla v menšině. Zajímavým počinem je sledování změny perspektivy Žitavského, který těsně po smrti Václava III. roku 1306 jasně nepotvrzuje právoplatnost získání české koruny do rukou Říše, nyní po úmrtí Rudolfa nedává prostor pro pochybnosti o tom, že Čechy náleží právem právě Říši jako odumřelé léno.¹⁴²

Výchozí pozice Jindřicha Korutanského nebyla slabou. Jako manžel nejstarší dcery Václava II. měl při jeho cestování do Polska svěřenou správu Českého království.¹⁴³ Po olomouckém zavraždění tak nebylo nikoho bližšího, kdo by mohl nastoupit na trůn, než právě Jindřicha Korutanského. Snad proto nejprve většinová část prosazovala za krále Jindřicha. Podobným způsobem jako Kateřina Telnarová se o údajných přiložených listinách na jednání při volbě nového krále vyjadřuje Žemlička.

Toto jednání vyústilo v Jindřichův prospěch, nicméně nejsou mnohé doklady o existenci listin, které měly potvrzovat nástupnické právo na trůn i v ženské linii. Někteří se domnívají, že šlo o novější variantu „menšího privilegia“, kterou mohl vydat Přemyslovi ještě před tím, než se Václav II. narodil, římský král Richard Cornwallský, a které deklarovalo možnost

---

¹⁴¹ ŽEMLIČKA, Josef. Kdo na český trůn?, Nástupnická otázka po 4. srpnu 1306, 2010, s. 106.

¹⁴² ANTONÍN, Robert. Ideální panovník českého středověku: Kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení. 2013, s. 124.

¹⁴³ ŽEMLIČKA, Josef. Kdo na český trůn?, Nástupnická otázka po 4. srpnu 1306, 2010, s. 106-107.

práv i v ženské linii. Vše to jsou však pouze domněnky. Tato záležitost nicméně nemusí být považována příliš za relevantní, v tomto období nebylo výjimkou hlásit se k uznání nástupnických práv skrze potomstvo v ženské linii. Doba středověku dávala přednost odpovídající návaznosti jednotlivých dynastií, čehož bylo možné dosáhnout právě díky dědičkám trůnu. Z tohoto hlediska by nebylo ničím neobvyklým, kdyby skutečně toto privilegium bylo vydáno.¹⁴⁴

Nejprve ze sněmu odchází vítězně Jindřich, ve kterém vidí lid přirozeného pokračovatele dynastie Přemyslovců. Poté, co Habsburkové začali vojenskou akci, Jindřichovi příznivci byli podplaceni a začali se obracet proti němu. Jindřich z obavy o sebe a s vědomím, že jeho vojsko není v Čechách, se vzdává koruny a utíká z Prahy.¹⁴⁵ Tento plán manželé nejspíše nikomu neprozradili,¹⁴⁶ což vysvětluje překvapení ze strany veřejnosti a neutišitelný pláč Elišky Přemyslovny, jehož popis Petr Žitavský chytře využívá pro svou propagandu Elišky a zavržení Jindřicha s Annou.¹⁴⁷

7.5 Období první vlády Jindřicha Korutanského

Ačkoliv Jindřich za krále prohlášen byl, ke korunovaci a udělení země v léno nedošlo, snad proto se neodvažoval po útěku užívat královský titul.¹⁴⁸ Z jiného úhlu pohledu měl Jindřich naopak výhodnou pozici při nástupu na trůn. Ačkoliv byl nedávno Rudolfův bratr Fridrich Habsburský obléhán ve Znojmě, po smrti Rudolfa se nepokusil o jakýkoliv razantní počín proti Jindřichovi. Není nijak překvapivý fakt, že Jindřich po nástupu na trůn nepovažoval za nutné okamžitě dostát závazkům Zlaté buly sicilské, které požadují říšské potvrzení. Bylo zřejmé, že od Albrechta jej očekávat nemohl, zároveň se o to nepokouší ani později. Navíc se nesnaží o účast na volbě Albrechtova nástupce, což mu značně snížilo prestiž na mezinárodním poli a usnadnilo nástup Lucemburků do Čech. V obtížnější situaci by se

---

¹⁴⁴ ŽEMLIČKA, Josef. Kdo na český trůn?, Nástupnická otázka po 4. srpnu 1306, 2010, s. 108.

¹⁴⁵ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 86.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 87.

¹⁴⁷ ŽITAVSKÝ, Petr. Zbraslavská kronika. Chronicon aulae regiae, 1976, s. 110.

¹⁴⁸ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 87.

Lucemburkové ocitli, jestliže by Jindřich VII. oblénil Jindřicha Korutanského českým královstvím.¹⁴⁹

7.6 Události po smrti Rudolfa Habsburského

Po překvapivé smrti Rudolfa Habsburského, i když Jindřichu zprvu váhal, přijíždí zpět do Čech, aby získal královskou korunu. Paradoxem je, že Jindřich byl nucen splácet dluhy, které jeho předchůdce vytvořil u české šlechty proto, aby mohl Rudolf financovat válečné výdaje pro boj proti Jindřichovi.¹⁵⁰ Anna za ním přijíždí o několik měsíců později, snad pro nebezpečnou cestu kvůli jejímu těhotenství, snad na přání Jindřicha, který se obával nejisté situace v Čechách okolo jeho volby.¹⁵¹ Pobývali v těch částech Pražského hradu, které nezasáhl oheň, pravděpodobně v budovách poblíž západní Bílé věže.¹⁵²

Jindřich je jako nedobry vládc zvolen nemoudrou většinou, která se ihned po jeho zvolení radovala. Této spontánní skutečnosti se nelze divit, neboť stabilizační prvek v podobě nového krále hrál v té chvíli nesmírnou roli a Žitavskému se ji vzhledem k paměti jeho současníků nepodařilo nezmínit. Přestože formou veršů píše o novém zvolení krále, snaží se již v tuto chvíli zasévat zmínky pochybností, aby později ve velkém odkryl rozvrat, způsobený špatným vládnutím Jindřicha. Jako král, který by měl vládnout coby zajišťovatel spravedlivého řádu společnosti a představitel kulturního archetypu v očích zbraslavského opata, neobstál.¹⁵³

7.7 Období druhé vlády Jindřicha Korutanského

Petr Žitavský mimo jiné vyčítá Jindřichovi obtížnou ekonomickou situaci, do níž byli uvrženi mnohé kláštery, zejména klášter Zbraslavský. Nadále nebyl schopen platit vlastním mnichům, proto byli poslání na jeden ze zbraslavských statků (Slapy). Zde byli nuceni

---

¹⁴⁹ ŽEMLIČKA, Josef. Kdo na český trůn?, Nástupnická otázka po 4. srpnu 1306, 2010, s. 108-109.

¹⁵⁰ ANTONÍN, Robert. Ideální panovník českého středověku: Kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení. 2013, s. 43.

¹⁵¹ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 88.

¹⁵² Tamtéž, s. 89.

¹⁵³ ANTONÍN, Robert. Ideální panovník českého středověku: Kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení. 2013, s. 299-300.

přečkat obléhání bavorských vojáků, nakonec vše skončilo tím, že zaplatili výpalné, aby se před nimi zachránili. Žitavský jako svědek pustošení klášterů vždy s oblibou připomíná toto špatné období za vlády Jindřicha.¹⁵⁴

Zbraslavská kronika se otáčí proti Jindřichovi jakožto špatnému a nespravedlivému králi, proto se z něj tímto stává rex tyrannus. Jde o oprávněný důvod zbavit takového krále vlády. Špatná vláda je jedním z aspektů tyranie, čehož Petr Žitavský umně využívá. Vychází ze spisů Isidora Sevillského, Cicerona či Aristotela, kde je rozebírána ideální vláda. Ideálu vlády dosahuje ideální panovník, tyran ji však porušuje. Právě v této chvíli se stává boj o moc Lucemburků a části české šlechty legitimním. Jan Lucemburský se tak de facto sám ujímá vlády po vyhnání Jindřicha.

Vzhledem ke špatnému Jindřichově zobrazení je ale způsob, jakým Jan postupoval, spravedlivý. Nehodný král tak byl vlády zbaven a s příchodem Jana Lucemburského přichází pokoj a mír. Účelový popis Žitavského je podpořen biblickými paralelami na izraelského krále Davida, jenž byl Bohem vybrán a pomazán, aby jej učinil králem a svým služebníkem. Lucemburk totiž plní veškeré požadavky ideálního panovníka. Opěvováním jeho dobrých vlastností Žitavský nešetří. Navzdory věku Jana nejdou nijak zpochybňovány jeho schopnosti pro spravedlivou a úspěšnou vládu.¹⁵⁵

Ve Zbraslavské kronice se nachází mnoho pasáží, jež vyjadřují nespokojenost, které páchá hříšný lid. Podle úvah Akvinského lidem náleží takový panovník, kterého si zasluhují dle principu setby a žně. Lidé, kteří zhřešili, byli náležitě trestáni špatným panovníkem, zde míněným Jindřichem Korutanským. Dosazení tohoto krále je výrazem nespokojenosti Boha se stavem společnosti. V duchu tomistické filozofie se tak panovník stává jakýmsi zrcadlem vztahů mezi lidmi v dané zemi. Stejně jako sv. Tomáš vychází z teze, že veškerá moc panovníka pochází z Boha.¹⁵⁶

---

¹⁵⁴ BLÁHOVÁ, Marie. *Petr Žitavský o sobě: (Zbraslavská kronika jako ego-dokument)*, Za zdmi kláštera: Cisterciáci v českých zemích, 2010, s. 72.

¹⁵⁵ DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana. *K pojetí dobré vlády v kronice Zbraslavské*. 2010, s. 92.

¹⁵⁶ ANTONÍN, Robert. *Ideální panovník českého středověku: Kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení*. 2013, s. 187.

Aspekty tyrana jsou ve Zbraslavské kronice na postavě Jindřicha zpracovány důmyslným způsobem. Je vyobrazen jako nelítostný pronásledovatel církevních představitelů, ničitel klášterů a dalších církevních institucí. Jako tyrana demonstruje kronika také Eberharda z Wuttemberku, jenž byl přítelem Jindřicha Korutanského. Jakub Razim mluví především o vyčítání z úst Žitavského vůči Jindřichovi. Kritizoval neprosazování práva, nestálé názory, nevelkou autoritu a proaktivitu.¹⁵⁷ Robert Antonín píše o důsledku úpadku prestiže království v souvislosti s nazíráním na království z pohledu Zbraslavské kroniky, která jej činí nadosobní záležitostí. Jindřich působil v Českém království jako uchvatitel, který zemi získává neprávem.

Takto je Jindřich vykreslován, přestože je možné se v předchozích pasážích kroniky dočíst o souhlasu lidu s jeho zvolením. K argumentaci důvodu spravedlivého nástupu Lucemburků na trůn mluví Žitavský o udělení Českého království v léno ze strany Říše. Ve skutečnosti k tomu ale nedochází, proto Žitavský dle svého popisu prostřednictvím sboru říšských knížat, v jejichž čele stál římský král Jindřich VII., prohlašuje Jindřicha za sesazeného. Listiny, jež dokládají tento krok, skutečně existují. K celé události dochází ve Frankfurtu v roce 1310, z toho vyplývá, že obraz tyrana-uchvatitele náležel i reálným tvůrcům politických záležitostí.¹⁵⁸

Stejně jako počínání Jana Lucemburského v pozdější době, je podoba Jindřichovy vlády a osobnosti přehnaně zkreslená. Pečlivá práce s aspekty tyranie, jež odpovídají filozofií tehdejších intelektuálů, zvyšuje v té době relevantnost kroniky. Cíle vytvořit v paměti lidu negativní vzpomínky na vládu Korutance se na určitou dobu v rámci českých zemí podařilo naplnit. Ve srovnání s adorovaným Karlem IV. Palacký užívá příkladu Jindřicha Korutanského jako negativního stínu oproti populární vládě Karla IV.¹⁵⁹

Velké uznání náleží Lucemburkům za sofistikovaný přístup k boji o český trůn. Náležitě promyšlené veškeré detaily, které daly vzniknout podrobnému plánu převzetí moci

---

¹⁵⁷ ANTONÍN, Robert. Ideální panovník českého středověku: Kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení. 2013, s. 376-377.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 378.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 380.

v Českém království, zajišťují pro Lucemburky relativně hladký průběh při příchodu do Čech. Vše proběhlo pravděpodobně vlivem zkušeností Petra z Aspeltu, případně českých cisterciáků ze Zbraslavského kláštera. Vzniká tak symfonie promyšlených kroků, zajišťující celkem bezproblémové uzurpování moci na povrch elegantním způsobem, při němž nebylo nic podstatného opomenuto. Krátce před svatbou Jana a Elišky bylo Janovi z rukou jeho otce uděleno České království v léno, po svatbě Jan táhl do Čech, kde dochází ke spontánní volbě Jana králem.¹⁶⁰

Vzhledem k následné úspěšné vládě Lucemburků, kteří přišli díky Elišce Přemyslovně, je špatný obraz na Jindřicha líčen v ostatních kronikách i nadále.¹⁶¹ Jindřich byl nucen vládnout v nelehké situaci jak v zahraničí, tak na domácí půdě, kde se časem tvořila opozice pánů, patriciátu a cisterciáky. Neskrývaný obdivovatel Elišky Petr Žitavský mluví o jejím vstupu do opozice proti své sestře a švagrovi.¹⁶² Brilantně se ujímá ospravedlnění Eliščiny vzpoury proti vládnoucímu páru¹⁶³

Slova Elišky, která jí do úst ve Zbraslavské kronice vložil Petr Žitavský ohledně obav z pronásledování za účelem zabití ze strany sestry, nejsou založená na pravdě. Není doložen žádný důvod, proč by něco takového Anna vyžadovala, sama Eliška totiž žila z podpory manželů.¹⁶⁴ Počátkem roku 1310 byl už Jindřichovi plán opozice z řad cisterciáků znám.¹⁶⁵

Typickým postupem užívaným ve středověkých textech jsou neustále se opakující myšlenky, jež měly usnadňovat čtenáři orientaci v textu a ulehčovat zapamatování. K tomu přispívala i jednostranná charakteristika, stylizace postav do snadno odlišitelných typů. Petr Žitavský nakonec dochází k tomu, že spiknutí je ve skutečnosti záchranou země a boj Elišky Přemyslovny je bojem dobra a zla, přičemž temnou stranu představují Jindřich se svou manželkou. Cílem celého snažení není vláda samotná, nýbrž zajištění blahobytu království.

---

¹⁶⁰ ŽEMLIČKA, Josef. Kdo na český trůn?, Nástupnická otázka po 4. srpnu 1306, 2010, s. 108-109.

¹⁶¹ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 97.

¹⁶² Tamtéž, s. 98.

¹⁶³ ŽITAVSKÝ, Petr. Zbraslavská kronika. *Chronicon aulae regiae*, 1976, s. 125.

¹⁶⁴ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 98.

¹⁶⁵ SPĚVÁČEK, Jiří. Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346, 1994, s. 127.

Pro explicitní vyjádření těchto schématicky představených postav neváhal Žitavský užít častého okázalého literárního stylu psaní.¹⁶⁶

Po konci jednání s Lucemburky jel Žitavský společně s dalšími opaty vstříc Elišce, která se již vydala na cestu. Nepříjemným překvapením byla nečekaná zpráva o obsazení Kutné Hory vojskem Jindřicha Korutanského.¹⁶⁷ Stejně tak působila informace o tom, že Praha se vzdala Jindřichovi.

Až v této chvíli lze mluvit o relevantním důvodu k případnému pronásledování Elišky, jelikož vyšla najevo její role ve spiknutí proti královskému páru. Je možné se domnívat, že od této chvíle byla Eliška na Hradě hlídána. Podle kronikářů šíří Anna o své sestře pomluvy, což se zdá být pravděpodobné, mohlo by to pomoci ji shodit v očích římského krále.¹⁶⁸

Ve stejnou dobu uzavírá z obavy ze silícího opozičního hnutí Jindřich spojenectví s markrabětem míšenským Fridrichem. Tímto byla pro Jindřicha zajištěna vojenská pomoc a nástupnictví v případě úmrtí Jindřicha bez mužských potomků mělo připadnout Fridrichovi. Jindřich s Fridrichem společně dobyli Kutnou Horu, jakmile však přijíždí Jan Lucemburský do Čech, uvědomuje si Jindřich, že další přívržence mezi pány již nenajde. V tento moment Jindřich boj o korunu vzdává.

Došlo k vyjednávání podmínek kapitulace, přičemž Jindřich si přál mít zajištěný bezpečný průchod ke hranicím z obavy o pomstu některých zneprátených českých pánů.¹⁶⁹ Slíben jim byl odchod bez pronásledování říšského vojska ochrany a dalších prostředků se ale nedočkali. Falckrabě Rudolf, Jindřichův strýc, který právě odjížděl z království, jim rovněž žádnou pomoc neposkytl, a to z důvodu obav před upadnutím do nelibosti v očích římského krále. Spásou byl pro manžele hrabě z Oettingen, Jindřichův příbuzný. Ten nabídl možnost doprovodu oběma manželům.

---

¹⁶⁶ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Petr Žitavský a mýtus poslední Přemyslovny. 2011, s. 46.

¹⁶⁷ BLÁHOVÁ, Marie. Petr Žitavský o sobě: (Zbraslavská kronika jako ego-dokument), Za zdmi kláštera: Cisterciáci v českých zemích, 2010, s. 76.

¹⁶⁸ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 99.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 100.

S sebou si nevzali žádné cennosti, pravděpodobně tak cestovali bez jakýchkoliv financí. Rukojmí, které vzal Jindřich s sebou, byli osvobozeni na území Berounska. Po smrti vévody Oty, který se staral o dědictví Korutanců, se Jindřich stává jediným, kdo spravuje toto území.¹⁷⁰ Insbruck a Hall se nyní stali útočištěm obou manželů. Jindřich v brzké době dokázal napjaté vztahy s Habsburky napravit díky pomoci své sestry královny Alžběty, vdově po římském králi Albrechtovi. Avšak brzy na to manželka Jindřicha umírá. Příčina smrti Anny Přemyslovny, jež zemřela 3. září roku 1313, není známa.¹⁷¹

Na příkladě Jindřicha Korutanského je možné demonstrovat fakt, že samotná přítomnost panovníka už nestačí k zajištění jednotné společnosti, jestliže přestává jednat na základě požadovaných cností. V důsledku toho již nedokáže být udržovatelem řádu celé společnosti. V rámci Zbraslavské kroniky je prezentován jako panovník extrémního ražení v negativním slova smyslu.¹⁷² V úvaze o působení přítomnosti vládně v zemi za účelem zajištění pořádku zvláště v situaci, kdy dochází ke smrti krále a hrozí interregnum, lze zajít ještě dále a zaměřit se na rozpoložení ve společnosti při panovníkově nástupu na trůn, jež nebyl v souladu s tradičně poplatnými zásadami. V případě Jindřicha je cesta na český trůn odsuzována, avšak za užití veškerého literárního umění Petra Žitavského, který se jej snažil dostatečně důrazně očernit. Ovšem nedokázal nalézt adekvátnější argumentaci, než-li zpětný popis Jindřichových nedobrych činů a špatný vývoj země.¹⁷³

At' už byla kronika psána od počátku na popud Elišky Přemyslovny, či se tak stalo až v momentě, kdy autorství přebírá Petr Žitavský, veškeré záznamy Elišky byly ku prospěchu a vyhovovaly tak jejímu ospravedlnění. Jelikož v období mezi lety 1306-1310 nebyl znám žádný přesný postup, jakým způsobem má být prázdný český trůn znovu obsazen, nachází se české země v nezvyklé situaci, v níž bylo nutné brát v potaz rozdílná práva jednotlivých aktérů boje o trůn. V první řadě šlo o dědické nároky dcer Václava II., nárok české šlechty volit krále, jež deklarovala již Zlatá bula sicilská, a nakonec přicházejí se svými nároky

---

¹⁷⁰ TELNAROVÁ, Kateřina. Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy, 2010, s. 101.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 102.

¹⁷² ANTONÍN, Robert. *Ideální panovník českého středověku: Kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení*. 2013, s. 302.

¹⁷³ Tamtéž, s. 307.

panovníci Svaté říše římské. V praxi byla postupně zohledňována různá práva ve vzájemných kombinacích, s tím že podmínkou i nadále zůstává volba krále, jež náležela zemské obci. Otázkou je, zda tato volba byla reálná či spíše pouhou formalitou. Zároveň bylo nutné nadále dodržovat posvěcení titulu krále ze strany Svaté říše římské, čemuž se nebylo možné dlouhou dobu vyhýbat.

7.8 Jindřich Korutanský jako anti-ideální vládce

V poslední době přicházejí historikové s názory, že obraz Jindřicha předkládaný ve Zbraslavské kronice Petrem Žitavským krystalizuje v synonymum anti-ideálu panovník. Zároveň kronika posuzuje jednotlivé panovníky s ohledem na rozvíjející se dvorskou rytířskou kulturu a s tím spojeným étosem ideálního rytíře. V Českém království tato skutečnost vedla ke srovnávání ideálního vládce s ideálním rytířem. S pomocí Boha se panovník v čele země stal zároveň prvním rytířem v království, který má za úkol zajistit v zemi spravedlnost a mír. Křesťanský středověk vnímal rytíře jako vojáka Ježíše Krista. Tento panovník-rytíř neváhal bránit víru, vdovy, chudé a sirotky. Všechny tyto hodnoty šíří dál mezi ostatní rytíře.¹⁷⁴

Rytíři všemi způsoby slouží králi a svými cnostmi mu tím vzdávají hold. Takto užívá Dana Dvořáčková-Malá popis izraelského krále Šalamouna, který mluví o vládnutí krále nad celou zemí, jež mu slouží. Stále více byl obraz ideálního vládce a rytíře, který brání křesťanské hodnoty, začleňován do dvorské literatury za účelem pobavení i poučení. Za ideálního je například považován anglický král Artuš. Tohoto východiska užívají také autoři kronik, Žitavský na základě aspektů dobré a spravedlivé vlády píše o dobrých rytířích. Královská moc byla ustanovena vždy na základě božího pomazání, z nadpozemské podstaty. Král díky tomu měl vládnout jako ideální panovník za pomoci dodržování zákonů daných Bohem. Tímto dochází k naplňování cností.

Takový král musí nutně disponovat povahovými rysy a schopnostmi, které vyžaduje středověká mravní nauka. Ta je souborem antických myšlenek a učení o čtyřech kardinálních cnostech. Úkolem panovníka tak bylo dát svému lidu zákony a měl být natolik štědrým, aby dokázal zajistit všem, kterým vládl, dobrý život. Podle výše zmíněných aspektů, se kterými

---

¹⁷⁴ DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana. K pojetí dobré vlády v kronice Zbraslavské. 2010, s. 94.

byli cisterciáci obeznámeni, hodnotili ve Zbraslavské kronice všechny vladaře.¹⁷⁵ Takto vzniká obraz anti-ideálu panovníka, představující soubor negativních vlastností a konajících činy, jež jsou v naprostém protikladu vyžadovaného ideálu panovnické moci.¹⁷⁶

Jindřich je od počátku ve Zbraslavské kronice uváděn jako člověk pozbývající vladařských schopností, a především požadovaných cností. Mnohé výčitky za nezajištění míru a spravedlnosti Korutance také neminou. Tento postoj plný odsudků je ještě umocněn příchodem Jana Lucemburského na trůn. Žitavský se proto jeví jako nepochybný straník Lucemburků a odpůrce Jindřicha. Tímto způsobem se snaží o morální legitimizaci nástupu Lucemburků na český trůn. Neváhal vše vyostřit až k obvinění Jindřicha z vládnutí podle vzoru krále tyrana, jemuž nemůže být království poslušno.¹⁷⁷

Jelikož se Žitavský jako blízký spolupracovník opata Konráda účastní velké části jednání s Lucemburky, mnozí historici spoléhali na autentičnost jeho záznamů v kronice. Pravděpodobně roku 1314 přebírá Žitavský již rozpracovanou část kroniky, aby ji použil k povznesení a oslavě nové dynastie na českém trůnu. Klíčovou částí kroniky je ta mezi lety 1309-1310 v níž se nachází jádro ospravedlnění protikorutanského spiknutí, sesazení Jindřicha a prezentace Elišky Přemyslovny jako jediné právoplatné dědičky českých zemí, přestože jde o mladší dceru Václava II.

Stejně jako Tomáš Akvinský, důraz zbraslavských opatů je dáván na mír, spravedlnost a dobro, které je král povinen pro svou zemi vykonat.¹⁷⁸ Podle Roberta Antonína je důležité vnímat Zbraslavskou kroniku z perspektivy sebereprezentace cisterciáků, kteří se snažili vyzdvihnout sami sebe tím, že referovali o svém podílu na dosazení Jana Lucemburského na český trůn.¹⁷⁹

---

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 95.

¹⁷⁶ ANTONÍN, Robert. Ideální panovník českého středověku: Kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení. 2013, s. 67.

¹⁷⁷ DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana. K pojetí dobré vlády v kronice Zbraslavské. 2010, s. 91.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 87.

¹⁷⁹ ANTONÍN, Robert. Ideální panovník českého středověku: Kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení. 2013, s. 105.

Ačkoliv kronika neobsahuje žádnou konkrétní dedikaci, dohady, že celé dílo je psáno přímo pro Elišku Přemyslovnu nemusí být zcestné. Přece jen stále figuruje v očích zbraslavského opata jako držitelka zakladatelských práv týkajících se kláštera ve Zbraslavi. Nijak překvapivým by se tedy nejevil fakt, že objednávka vytvoření kroniky vychází přímo na popud Elišky. To však není jisté, stejným způsobem je možné se domnívat, že myšlenka zrodu díla pochází od samotného Žitavského, který byl jistě obeznámen s politickým významem historiografie.¹⁸⁰

Také Dvořáčková-Malá se přidává k názoru, že oba zbraslavští opati píšící Zbraslavskou kroniku jsou značně zaujati a jednoznačně vyzdvihují jen určité panovníky s užitím návodných myšlenek, které jejich úsudky ospravedlňují. Otázkou je, zda měla kronika ještě jiné ambice než jen historiografické pojednání k povznesení prestiže Zbraslavského kláštera. Ten se v období vzniku díla dostává do tíživé situace, jelikož přestává být zdrojem mnohých rádců blízkých panovníkovi. Takto dochází k postupnému úpadku jejich vlivu. Pokusem o zvrácení této situace byla myšlenka vybrat si po smrti Václava III. vhodnější politickou iniciativu. Zde je počátek stranění kronikářů, kteří si vždy pečlivě vybrali, jakého panovníka je vhodné adorovat, a naopak, které z nich budou odsuzovat.

Ve Zbraslavské kronice lze však sledovat postupný přechod od pouhého stranění přímo k obhajobám. Na čtenáře kroniky tak vychází z úst opata apel, aby na základě účelově předložených kritérií posuzovali nespravedlivou vládu panovníka Jindřicha Korutanského. Didaktický aspekt díla více krystalizuje, aniž by se to Žitavský snažil skrývat. Na otázku, co přesně má představovat spravedlivá vláda ideálního vladaře, dává Žitavský rozsáhlou odpověď. Není zřejmé, zda návody na ideální vládu skutečně ovlivnily jednotlivé panovníky, ambiciózní záměr kronikářům však nelze upřít. Celkově vzato obhajoba zdroje moci panovníka nad lidmi je v kronice povedená.¹⁸¹

---

¹⁸⁰ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Petr Žitavský a mýtus poslední Přemyslovny. 2011, s. 43.

¹⁸¹ DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana. K pojetí dobré vlády v kronice Zbraslavské. 2010, s. 96.

8 Závěr

Proběhlá analýza těch částí Zbraslavské kroniky, které jsou věnovány popisu působení Jindřicha Korutanského ukázala, že Petr Žitavský rozhodně nešetří odsudky vůči Jindřichově postavě a prakticky neustále v každém ohledu v jeho očích Jindřich nedosahuje požadavků ideálního panovníka. To je zaznamenáno zvláště ve srovnání s Janem Lucemburským, jehož naopak alespoň počátku neskryvaně vyzdvihuje.

Petr Žitavský a jeho kronika byli zdrojem informací jak pro pozdější kronikáře, tak pro historiky až do počátku 21. století. Nikoho nejspíše do této chvíle nenapadlo natolik pochybovat o relevanci kroniky, neboť si nikdo nedokázal představit přesný důvod toho, proč by Žitavský jako přímý svědek manipuloval výpovědi jednotlivých historických postav a popisy událostí či si obojí přímo vymýšlel. A tak v rámci české historie se Jindřich Korutanský dostává do povědomí většiny jako symbol slabosti, nestálosti a neschopnosti prosadit si svou vůli, jelikož odsuzování Žitavského přebírají osobnosti jako jsou Palacký, Šusta nebo Spěváček. Kronika do dnešní doby poskytuje obsáhlý zdroj informací popisovaného období, rozdíl ale spočívá v tom, že nyní je na ni pohlíženo s kritickým ohledem.

Později přichází s nezvyklou perspektivou Jakub Razim, který svými pracemi boří dlouho zaběhlé mýty jak ohledně kroniky samotné, tak především o Jindřichu Korutanském. Razim nabízí tímto nově kritéria, podle nichž vyvstává Zbraslavská kronika ve zcela odlišném světle, než bylo doposud zvykem. Vyplývá na povrch zásadní fakt, a to že kronika, jež byla do té doby považována za téměř filmový a pravdivý záznam událostí popisované doby, nemůže být z daleka považována za natolik spolehlivý zdroj.

Prvním kritériem důležitým ke správnému hodnocení Zbraslavské kroniky je doba jejího vzniku. Jelikož se jedná o nezvyklou situaci, kdy Přemyslovci vymírají po meči a není příliš jasné, dle jakých pravidel má být vybrán nový panovník. Žitavský pouze v kronice popisuje jednotlivé změny panovníků na trůnu. Jakmile se však stává Jindřich Korutanský podruhé králem a následně jej na trůnu vystřídá Jan Lucemburský, chopí se Petr Žitavský úkolu teoreticky vysvětlit a následně obhájit oprávněnost sesazení Jindřicha a dosazení na trůn Jana Lucemburského, které probíhá v režii cisterciáků a Elišky Přemyslovny.

Dále je neopomenutelným aspektem ovlivňující vyznění Zbraslavské kroniky fakt, že se Žitavský přidává k opozici proti Jindřichovi, protože se stává svědkem rozebírání majetku klášterů za účelem financování válečných bojů.

Petr Žitavský jako blízký přítel Elišky Přemyslovny se rozhodl jako její straník napsat své dílo absolutně zaujatě. Promyšleně nabízí zmanipulovaný obraz zpracovaný zcela dle svého záměru. Jaký však měl tento cisterciák důvod? Jak již bylo řečeno, jde o snahu vytvořit obraz, který legitimizuje protikorutanské spiknutí a nástup na trůn Jana Lucemburského, v němž hrála Eliška Přemyslovna zásadní roli. Zda jde o dílo vzniklé přímo na popud Elišky zůstává otázkou, faktem ale je, že Žitavský jako její obdivovatel Elišky Přemyslovny v ní vidí jedinou legitimní pokračovatelku rodu Přemyslovců, která je hodna nástupu na český trůn. Navíc nejen za pomoci užití dualismu dobra a zla, je Jindřich v kronice odsuzován a připodobňován k symbolu zla. Tímto Petr Žitavský umně tvoří v kronice síť manipulací, která sofistikovaným způsobem zanechává na neznalém čtenáři dojem spravedlivého odsouzení Jindřicha a Anny.

Zároveň Jakub Razim zdůrazňuje důležitost zahraničních pramenů, věnujících se také Jindřichovi Korutanskému. V nich se Jindřich jeví jako rytíř s aspekty ideálního panovníka a hrdinného válečníka. Sice tyto zahraniční prameny nebyly brány v rámci českého prostředí po dlouhou dobu v potaz, nynější čeští historici již takto nečiní. Zároveň již nepřebírají pohled Žitavského na Jindřicha a nekritizují jej jako tyrana či neschopného vládce. Uvědomují si propagandistický ráz Zbraslavské kroniky a na svědectví Žitavského pohlížejí kriticky.

Petr Žitavský, pravděpodobně vzdělaný intelektuál, věděl, jak chytře podat obraz o celém spiknutí cisterciáků a Elišky Přemyslovny takovým způsobem, aby jeho dílo bylo v očích čtenářů důvěryhodné, což se ostatně alespoň v českém prostředí na několik staletí úspěšně podařilo. Historici navazující na nový pohled Jakuba Razima se v mnoha ohledech liší oproti popisu historiků minulého století. Již zohledňují zahraniční prameny ohledně Jindřicha i kritický pohled na Zbraslavskou kroniku. O některých pasážích kroniky se domnívají, že jsou zcela smyšlené a v podstatě žádný z nich nemluví o Žitavském jinak, než o obdivovateli Elišky Přemyslovny a autorovi propagandistického díla, které vše mělo ospravedlnit.

Nezbývá tedy než doufat, že studie současných historiků napomohou k tomu, aby byl především v české tradici Jindřich očištěn od typického očernování pro svou neschopnost, a že nyní bude v očích historiků i veřejnosti posuzován bez subjektivního zastiňování reality, kterou Žitavský přináší.

Seznam použitých informačních zdrojů

Pramen

ŽITAVSKÝ, Petr. *Zbraslavská kronika. Chronicon aulae regiae*. Překlad František Heřmanský a Rudolf Mertlík. Praha: Svoboda, 1976.

Odborná literatura

ANTONÍN, Robert. *Ideální panovník českého středověku: Kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. Česká historie. ISBN 978-80-7422-239-9.

BLÁHOVÁ, Marie. *Petr Žitavský o sobě: (Zbraslavská kronika jako ego-dokument)*. České Budějovice: VEDUTA, 2010. Za zdi kláštera: Cisterciáci v českých zemích: Cisterciáci v českých zemích. ISBN 978-80-86829-52-4.

BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny zemí Koruny české: 1310-1402*. 4a. Praha, Litomyšl: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-501-4.

DUDÍK, B., *Mäihrens allgemeine Geschichte XI/I (Die Zeit der Luxemburge bis 1333)*, Brünn 1866.

DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana. *K pojetí dobré vlády v kronice Zbraslavské*. České Budějovice: VEDUTA, 2010. Za zdi kláštera: Cisterciáci v českých zemích: Cisterciáci v českých zemích. ISBN 978-80-86829-52-4.

CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Petr Žitavský a mýtus poslední Přemyslovny. *Historie - Otázky - Problémy: Lucemburkové na českém trůnu*. Praha: FF UK, 2011, 2(3), 41-53.

KOMÁRKOVÁ, Naďa. *Pohled na čtyři důležité kroniky naší historie*. Praha, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Michaela Soleiman pour Hashemi.

KRIEGER, Karl-Friedrich, překlad: Petr ŠAFAŘÍK. *Habsburkové ve středověku: od Rudolfa I. (1218-1291) do Fridricha III. (1415-1493)*. Praha: Argo, 2003. Edice dějiny Evropy. ISBN 80-7203-453-7.

MACEK, Josef a Ján TIBENSKÝ. *Československá vlastivěda. Díl II: Osídlení čs. území do r. 1781*. 1. Praha: Orbis, 1963. Dějiny.

- PALACKÝ, F., *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*, Praha 1908.
- RAZIM, Jakub. *Čechy, Korutany a Tyroly pod vládou Jindřicha Korutanského*. Praha, 2014. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Josef Žemlička.
- RAZIM, Jakub. *Jindřich Korutanský jako český král ve světle dobových svědectví*. 2007. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Vedoucí práce Žemlička, Josef.
- RAZIM, Jakub. Jindřich Korutanský – rex tyrannus. Realita a fikce na stránkách Zbraslavské kroniky. In Józef Dobosz – Jakub Kujawiński – Marzena Matla-Kozłowska (edd.) *Drugie polsko-czeskie forum młodych mediewistów. Mediewista wobec źródła – teoria i praktyka. Materiały z konferencji naukowej, Gniezno 25–28 września 2007 roku, Poznań 2009*, s. 163–172. 2007.
- SPĚVÁČEK, Jiří. *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346: K 1. vstupu českých zemí do svazku se západní Evropou*. Praha: Svoboda, 1994. Členská knihovna. ISBN 80-205-0291-2.
- SPĚVÁČEK, Jiří. *Král diplomat: Jan Lucemburský 1296-1346*. Praha: Panorama, 1982. ISBN 11-020-82.
- ŠUSTA, Josef. *Dvě knihy českých dějin. Kus středověké historie našeho kraje, I. Poslední Přemyslovci a jejich dědictví 1300-1308*, 2. vydání, Praha, 1926.
- ŠUSTA, Josef. *Král cizinec*. Jan Laichter, 1939. České dějiny.
- TELNAROVÁ, Kateřina. *Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy*, In: *Mediaevalia Historica Bohemica* 13/1, Praha: Historický ústav, 2010, s. 77-110.
- TOMEK, W. W. *Dějepis města Prahy*, Praha 1892
- VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny zemí Koruny české III.: 1250 – 1310*. Praha: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-433-6.
- ŽEMLIČKA, Josef. *Kdo na český trůn?, Nástupnická otázka po 4. srpnu 1306*. České Budějovice: VEDUTA, 2010. Za zdi kláštera: Cisterciáci v českých zemích: Cisterciáci v českých zemích. ISBN 978-80-86829-52-4.

